Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 158 (17281) | 1986 оной июлиин 9, среда | Сэн 3 мүн.

...АГ ҮРЫЕНЬ ...ЭШЭЛҮҮЛХЭ

...дэсэ — айхабтар ехэ хүсэн гээд дэмы хэлэгдэдэг... ...гоо социально-экономическа хүгжэлтые хурдад... ...ын табигдаад байхада, эрдэм-техникын дэбжэл... ...энэ һанамжын тон зүб байһаниие хэншье ар... ...ай. Арад зондо эрдэм мэдэсэ олгохо хэрэгтэ ...оо үзүүлдэг онол аргануудай нэгэн лекционно ...ололо. «Сэсэн, үнэн зүб үгын угаа ехэ хүсэ нү... ...аниинь арсашагүй баримта мүн. Хэрбээ тиимэ ...скэ, экономическа, социальна зорилго дабшал... ...д байбал, тэрэнэй удха шанарынь зуу дахин ехэ ...мэл аргаар ходо дабтагдажа байһан захяа заа... ...зайсуулжа болохо, уряа лозунгнуудаа бодото ...амисхаалай ошотой болгохо байнабди», — гэжэ ...II съезд дээрэ хэлэгдэһэн Политическэ элидхэл ...заагдаһан байдаг.

...э аман үгын пропагандын горитой хуби болохо ...гэмэй организацинуудай бүридэлдэ 12 мянган ...роно. Эрдэм-шэнжэлэлгын эмхи зургаанүүдай ...эдэ болон юрэнхы эрдэмэй һургуулинуудай баг... ...нүүд, арадай ажахын мэргэжэлтэд, партийна, со... ...юзай, комсомолой хүдэлмэрилэгшэд аман үгын ...бодото эдэбхитэд болохо, дадал шадабарияа ...ажа байдаг юм.

...а партиин түүхэтэ XXVII съездын материалнуу... ...е ажалшадай дунда тараажа, ойлгуулха талаар ...горитой хүдэлмэри ябуулна. «КПСС-эй XXVII ...идхэбэрикүүд — партиин дайшалхы ажал ябуул... ...ма» гэһэн уряатай 142 лектори республика соо... ...). Хамта дээрээ 7 мянга гаран лекци съездын ...аар уншагдаа.

...ор», шэлэй, судна бүтээлгын заводуудай, нарин ...консервын комбинадуудай болон бусадай «Зна... ...й эхин организацинуудта съездын материалнуу... ...е олондо ойлгуулха талаар ажал ябуулга эм... ...бхитэйгээр, аша үрэ ехэтэйгээр ябуулагдана. ...до 5 лектори хүдэлмэриеэ эдэбхитэйгээр ябуул... ...эр лекцинүүд уншагдана.

...пропаганда шэнэдхэн хубилгаха, Харьковай дүй ...мэридээ нэбтэрүүлхэ талаар «Знание» бүлгэмэй ...цинүүд горитой хүдэлмэри ябуулна. Тиихэдээ ...опагандын эмхидхэхы үндэһэ һуурине бэхижүүл... ...со анхарал хандуулна. Гадна ажалша коллек... ...лдаг хүдэлмэрилдээ урдаһаа бүри ехэ анхарал ...олоһониинь онсо тэмдэглэмээр.

..., «Знание» бүлгэмэй Железнодорожно районно ...артиин райкомой, партийна организацинуудай ...оро болон туһаламжаар ажалша коллективүүд... ...аудиторинуудые тодоруулха, тэдэниие пас... ...хо, лекционно пропаганда эмхидхэгшэдые шэ... ...лаар урагшатай хүдэлмэри ябуулба. Энээнэй ...нно аудитори бүхэндэ уншагдаха лекцинүүдэй ...ай түсэб-графигуудые зохёохо аргатай боло... ...идэхи ажалша коллективүүдэй 80 процентдэнь ...опаганда иимэ аргаар ябуулагдана.

...то-Байгалай, Хурамхаанай, Хориин, Загарайн ...лаан-Үдэ хотодо лекторнүүдэй хүдэлмэри шэ... ...аха талаар зарим тэды һайн дүнгүүд туйлагдаа ...эрэгтэй. «Лекторэй үдэрнүүд» үнгэргэгдэнэ, ...тематическа шэглэл тон тодорхойгоор элирүү... ...рнүүдэй ажалша коллективүүдтэ ошолгонь гу... ...а.

...түсэблэжэ хүдэлмэриеэ ябуулхада тон туһа... ...Баргажанай-Адагай загаһанай комбинадай ...циин жэшээ дээрэ харуулжа болохо байна. ...ор бии юм. Тэдэнэр бултадаа дээдэ эрдэмтэй ...у, али хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд болоно. ...й ёһоор ямар аудиторидо, хэзээ, али темээр ...эхэ ёһотойб гэжэ эндэ холо урид мэдээжэ бо... ...г. Лекци уншадаг зал соо, цех бүхэндэ түсэб... ...«Лекторэй булангууд» гэёор шэмэглэгдэн үлгэг... ...уншадаг аудитори бүхэндэ һара соо адагынь ...улга эмхидхэгдэдэг юм.

...бүлгэмэй прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэ... ...прибор» заводой, мебельно-модо болбосоруул... ...ай, Хойто-Байгалай комплексно экспедициин, ...осхоной, Зэдын районой Борьёогой, Яруунын ...Түнхэнэй районой «Сибиряк» колхозой эхин ...дта ажал ябуулгаяа шэнэдхэн хубилгаха та... ...й алхамуудые хэһэн байха юм.

...ублика соо аман үгын агитацинн, онсоһходо, ...опагандын бодото мастернууд олсороо урган ...һургуулинуудай багшанар Д. Д. Очировай, О. А. ...А. Византийскиин, А. Ф. Безбородовой («Элек... ...завод), С. П. Ощепковэй (нариин сэмбын ком... ...тэд А. Ю. Петровскиин, Э. Г. Базароной, Н. В. ...И. Сафроновой (Загарай), Я. П. Бардахановай ...болон бусад олон эрхимэй эрхим лекторнүү... ...е шагнагшад хүндэтэйгоор угтан абадаг, ба... ...хүргэдэг юм.

...программаяа бэелүүлхын түлөөдэ гол асуудалда, ...эбхитэдэй бүридэлые бэхижүүлгэдэ гол анха... ...ха ёһотойбди. Лекторнүүдэй бүридэлэй ямар ...цинүүдэй үзэл сурталай-политическэ шэглэл ...даг ха юм», — гэжэ Владимир Ильич Ленин хэ...

...лаа уламжалан, лекционно пропагандые эм... ...лон хүтэлбэрилэгшэд лекторнүүдэй кадрнуудые ...хүмүүжүүлхэ, хүдэлмэрииень эмхидхэхэ хэрэгтэ ...хандуулха уялгатай. Партиин райкомуудай, гор... ...ртийна эхин организацинуудай хүтэлбэрилхы ...ушарта онсо удха шанартай. Мүнөө сагта бүхы ...аттестаци үнгэргэгдэжэ, эхин, районно болон ...а шатын лекторнүүд тодоруулагдаа. Зүгөөр ...хүндэ үргэхэ, шэнэ зониие шэлэн оложо, аман ...дада элсүүлхэ асуудал үгаа шухала байһан зан...

...лекционно 4 мянган шахуу аудитори соо ябуу... ...лмэридэ дутуу дунданууд дайралдаһан зандаа ...идоной экэ үетэй сасуулхада, Захааминай, Хэ... ...Прибайкалиин районуудта лекцинүүд үсөөнөөр ...кономическа, эрдэмэй-техническэ болон хүдөө ...мэдэсэ тарааха талаар үсөөн лекцинүүд Октя... ...минай, Хяагтын районуудта эмхидхэгдэһэн бай... ...Баргажанай, Мухар-Шэбэрэй районно органи... ...авлениинүүд пропагандын олон зоной хабаадал... ...хэлнүүдые һулаар хүгжөөнэ гээд тэмдэглэлтэй. ...опагандада соёлой гуламтануудые муугаар ...рнууд Бэшүүрэй, Баунтын, Түнхэнэй, Ахын, Бар... ...нуудта үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Баргажанай район ...ордон болон клубууд бии. Тэдээн соо байгша ...кварталда оройдоо 13 лекци уншагдаһан бай...

...гаан шагнагшадтай арадай 163 университедүүдэй ...һанаагаа ханахаар бэшэ байна. Хүдэлмэридэнь ...дэй ажал ябуулгада партийна органууд гори... ...үзүүлхэ ёһотой болоно.

...һаа эшэ үндэһэтэй үзэл бодолые хүмүүжүү... ...үлхэ» — гээд КПСС-эй Программын шэнэ най... ...аргаһан байдаг. Энэ талаар лекторнүүд онсо ...й байна гэжэ тэмдэглэе. «Знание» бүлгэмэй ...цинүүдай хүдэлмэридэ ушарһан дутуу дунда... ...усадхаха, хүдэлмэриеэ шэнэдхэн хубилгаха, на... ...харуулха зорилго урдаа табижа, тэрэниие бэе... ...хүсэ шадалаа зорюулан, партийна организаци... ...бэри доро лекторнүүд ажал ябуулгаяа эрхилхэ

...ДЭЛЭЭ БЭХИЖҮҮЛХЭ

...нгол арадтай ...барисаатай, ха... ...ой, нэгэ нэгэн... ...адаг байһанаа ...үндэлдэг юм. ...ни барисаанай ...вада болоһон ...I конференци ...ай тэмдэглэг... ...Түс конферен... ...Арадай рево... ...й ойдо зорюу... ...монгол хани ...ые нээбэ. ...эй болон Мон... Республикын ...эй XXVII съезд ...й XIX съезд ...даһан социаль... ...а хубилалта... ...амануудые бэе... ...нхэй байһанаа ...үүлнэ гэжэ тэм... ...ет болон Мон... ...ьстванүүдай эб ...адаадын поли... ...нуудые хоёр ороной арадууд халуунаар дэмжэнэ.

МНРП-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНРП-гэй ЦК-гай секретарь, ОМСД-гэй Түбэй Соведэй түрүүлэгшэ Ц. Намсрай түрүүтэй Монгол-совет хани барисаанай бүлгэмэй делегаци конференциин хүдэлмэридэ хабаадаба. МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмүнхын делегадуудта эльгээһэн амаршалгые тэрэ соносхон уншаа.

Бүлгэмэй түбэй правлениин шэнэ бүридэл һунгагдаба. СССР-эй летчик-космонавт В. В. Горбатко дахинаа тэрэнэй түрүүлэгшэ болоһон байна.

МНР-һээ СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ц. Гүрбадам конференцидэ хабаадаба.

(ТАСС).

НООҺО ХАЙШАЛАЛГАЯА ЭМХИТЭЙГЭЭР ТҮГЭСХЭЖЭ, ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭЕЭ ЖЭГДЭЭР ЯБУУЛАЯ!

Сэлэнгын районой Кировэй нэрэмжэтэ совхозой отделениинүүд үбһөө сабшаха, хуряалгатай хамта түбэй таламай тоогой дэргэдэ тодхогдоһон АВМ-0,65 түхэлэй агрегат хүдэлгэжэ, витаминтай хэршэгдэмэл ногоон үбһэ (сенкэ) гаргажа эхилһээр үнинэй.

Энэ агрегадые дүршэлтэй механизаторнууд А. Н. Эрдынеев, Н. Н. Николаевский гэгшэд хүдэлгэнэ. Үнгэрһэн хэдэн хоногой туршада эндэ 200 гаран центнер хатаагдаһан хэршэгдэмэл ногоон үбһэн тюгүүд болгогдожо, складта оруулагдаа. Тракторист В. Н. Хлебодаров КИТУ-75 түхэлэй машинаар ногоониь сабшажа, агрегадта һаадгүй хүдэлхэ арга олгоно. Һаяар АВМ-0,65 түхэлэй хоёрдохи агрегат хүдэлгэгдэхэнь.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: сабшагдаһан ногоон АВМ агрегадай хажууда буулгагдажа байна. Эндэ хүдэлдэг залуу хүбүүд С. Дашиев, А. Будаев.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

ҺАЙНААР ХҮТЭЛБЭРИЛХЫН ТҮЛӨӨ

Районой бүхы ажахынуудта үбһэ хуряалга эхилбэ. Энэ жэлдэ хаа хаанагүй ногоон һайн. Тиимэһээ эдэ үдэрнүүдтэ ногоон сабшагдажа, түрүүшын һуринүүд бодожо эхилбэ гээшэ.

Ниитын адууһа малда үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын харюусалгатай хаһые эмхитэйгээр үнгэргэхын, энэ хүдэлмэриие һайнаар хүтэлбэрилхын тула 1986 оной үбһэ тэжээл бэлэдхэлгын, ургаса хуряалгын үедэ бэелүүлэгдэхэ эмхидхэлэй-политическэ хэмжээ ябуулганууд тухай тогтоол КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райком баталан абаба.

Энэ харюусалгатай хүдэлмэри хүтэлбэрилхэ районно штаб байгуулагдаба. Тэрэниие РАПО-гой соведэй түрүүлэгшэ В. Ф. Викулов ударидана. Штабай бүридэлдэ партиин райкомой хүдөө ажахын таһагые даагша И. И. Кравцов, райгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо П. Р. Бакланов, арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ А. Ф. Плюснин болон бусад ороно.

Тэрэшэлэн үбһэ тэжээл бэлэдхэлгые, байгша оной таряа хуряалгые һайнаар хүн зондо харуулхын, дуулгахын тула партиин райкомой дэргэдэ пресс-центр байгуулагдаба. Тэрэниие КПСС-эй райкомой хүдөө ажахын таһагые даагша П. И. Кравцов хүтэлбэрилнэ. Тэрэнэй бүридэлдэ «Ленинэй зам» газетын хүдэлмэрилэгшэд, ВЛКСМ-эй райкомой нэгэдэхи секретарь С. И. Мальцев болон бусад ороно. Районно газетын хуудаһанууд дээрэ, мүн нютагай радиодамжуулгын программада түрүүшүүлэй дүй дүршэл, онол арга харуулха, социалис мүрысөөнэй ябаса тухай мэдээсэхэ юм. Пресс-центр хүдэлмэриеэ эхилэнхэй.

В. ХУДАЕВ.

БОГОНИ БОЛЗОРТО, ҺАЙН ШАНАРТАЙГААР

Хони үсхэбэрилгээр Түнхэнэй район соо хоёрдохи һуури эзэлдэг. Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хонишод нооһо хайшалха хүдэлмэреэ эршэтэйгээр ябуулна.

— Байгша ондо нёдондоной хидо орходоо нооһон ехээр абтажа байна. Даб дээрэ хонин бүхэнһөө 3,5 килограмм хүрэтэр нооһон хайшалагдана, — гэжэ колхозой зоотехник Д. Д. Юбухаева тэмдэглээ һэн.

Түс колхозой Шанаагай отделениин 1500 хонин хайшалагдаа. Ахалагша хонишод Л. Д. Шалдушкеевэй, Н. Б. Прушеновой даадаг отарануудай хонин бүхэнһөө дунда зэргээр 3,7 килограмм «сагаан алтан» хайшалагдаа.

Колхозой түб болохо Тооро нютагта хониной нооһо хайшалха пункт эмхидхэгдэнхэй. Эндэ бүхыдөө 30 хайша тодхогдонхой юм. Мүнөө тэдэнэй хориниинь хүдэлгэгдэнэ гэхэ гү, али хайшалагшад олоор дуталдана. Хэрбээ үлэгшэ арбан хайшаяа хүдэлгэжэ шадаа һаань, хони хайшалгань һаяын сагта үнгэрхэ һэн. Эндэ Шанаагай болон Зун-Мориной отделениинүүдһээ хайшалагшад уты тоотой.

— Мүнөө хони хайшалалгын ажал халуун хаһадаа оронхой. Хайшашад үдэрһөө үдэртэ хайшалһан хонидойнгоо тоо толгойе олошоруулна, — гэжэ энэ пунктые даагша коммунист Г. Л. Ябжанов хэлэнэ.

Хони хайшалагшадай ажалай түргэн бүтээсэтэй ябалга мастер заһабарилагшадай, хайша хурсадхагшадай ажалһаа сэхэ дулдыдаха байна. Энэ ажалда табигдаһан нүхэд Г. Д.-С. Саганов, В. Д. Перхаев, Л. Б. Халудоров, С. Б. Шойбонов гэгшэд оролдосотойгоор ажалланад. Хони хайшалалгада дүй дүршэлтэй С. С. Зандеев, Ж. Б. Халудоров, К. Д. Мункуев гэгшэд нооһо ехээр абажа тушаана. Эндэ мүн Тоорын дунда һургуули энэ жэлдэ дүүргэһэн эдир залуу хүбүүд А. Гергенов, Б. Мурдонов, Н. Шенхоров, Б. Мурдонов, Б. Холбоев, Б. Шагланов гэгшэд түрэл колхоздоо туһалжа байнхай.

— Хайшалагдаһан нооһоной шанарынь үнгэрһэн жэлэйхидэ орходоо яһала һайн. Юуб гэхэдэ, бидэнэр хайшашан бүхэндэ түсхай номер үгэнхэйбди. Тэдэнэр өөһэдынгөө хайшалһан хонидто тэрэ номероо табидаг юм. Ажалай һүүлээр үдэшэлэн бүхэндэ комисси ябажа, тэдэ номероорнь хайшалагдаһан хониной шанарыень шалгана, — гэжэ нооһо тушаан абагша В. Д. Бильтагурова хэлэнэ.

Ж. ЮБУХАЕВ.

ФРАНЦИИН ПРЕЗИДЕНТ АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР ЕРЭБЭ

Францийн Республикын Президент Ф. Миттеран һамгантаяа СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй уряалаар хани ёһоной албанай хэрэгээр июлиин 7-до Москва ерэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. А. Громыко һамгантаяа, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе һамгантаяа, мүн бусад түсхай тушаалтад аэродром дээрэ Францийн хүтэлбэрилэгшэ болон тэрэнэй һамгые угтаһан байгаа.

Аэродром дээрэһээ айлшамнай Кремль тээшэ шэглэн ошобо.

* * *

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев һамгантаяа Кремлиин Ехэ ордонгой Георгиевско зал соо Ф. Миттеран болон тэрэнэй һамгые угтаа.

* * *

Мотоциклистнүүдээр үдэшэгдэһэн автомашинануудай үнгэрэн гараһан үйлсэ гудамжануудта, талмайнуудта Францийн ба Советскэ Союзай Гүрэнэй тугууд намилзуулагдаһан, амаршалгын транспарантнууд үлгэгдэһэн байгаа.

* * *

М. С. Горбачев болон Ф. Миттеран энэ үдэр Кремль соо уулзаба.

Айхабтар түгшүүрилтэй, һуларуулагдаха ёһотой дэлхэй дээрэхи оршон байдалай гол шухала асуудалнуудаар нёдондо жэл Парижда эхилэгдэһэн политическэ хөөрэлдөөн үргэлжэлүүлэгдэһэн байна.

М. С. Горбачев болон Ф. Миттеранай хоорондо болоһон үнэн зүрхэнэй, үгээ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөн шухала удха шанартай байгаа гэжэ тэдэнэр хоюулаа тэмдэглэбэ. Европын болон уласхоорондын аюулгүй байдалай түлөө, совет-француз харилсаае улам һайжаруулхын түлөө үндэр ехэ харюусалгатай байһанаа тэдэнэр мэдүүлээ.

* * *

Ф. Миттеран болон тэрэнэй һамганай хүндэлэлдэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиум Кремлиин Ехэ ордон соо сайлалга хэбэ.

Тэрээнтэй сугтаа ябаһан Францийн гүрэнэй ба политическэ ажал ябуулагшад Президенттэй хамта эндэ байбад.

Совет талаһаа — М. С. Горбачев һамгантаяа, А. А. Громыко һамгантаяа, Н. И. Рыжков һамгантаяа, В. И. Воротников, Э. А. Шеварднадзе, А. Ф. Добрынин, А. Н. Яковлев болон бусад түсхай тушаалтад байлсаа.

М. С. Горбачев болон Ф. Миттеран үгэ хэлэбэ. Тэдэнэй хэлэһэн үгэ ехэ анхаралтайгаар шагнагдажа, альга ташалгаар угтагдаа.

Сайлалга хани барисаанай оршон байдалда үнгэрбэ.

(ТАСС).

Репортаж

ОНЬҺОЖОРУУЛАГДАМАЛ ПУНКТДА

Совхозой конторо соо ахамад зоотехник Влас Константинович Халматовтай уулзахадамнай:

— Хонидой нооһо хайшалха түбэй пункт хүдэлгэгдэжэ захалаа. Түрүүшын үдэр эмхидхэлэймнай хүдэлмэри үргэлжэлөөл ааб даа. Эндэ 65 электро-машинка тодхогдонхой. Мүнөө 40 гаран машинкань хүдэлгэгдэнэ. Хонидой нооһо хайшалха хүдэлмэридэ совхозоймнай гушаад хүдэлмэришэд, хүдөө ажахын хүтэлбэрилхы кадрнуудые һурган бэлдэхэ Улаан-Үдын техникумэй 25 шахуу студентнүүд хабаадалсана, — гэжэ Влас Константинович дэлгэрэнгыгээр тайлбарилан хэлээ бэлэй.

Анханда хониной нооһо түргэн аргаар хайшалдаг дүршэлтэй, республикын бэрхэ бэрхэ хайшалагшадай конкурсдо нэгэнтэ бэшэ эрхимлэжэ гарадаг байһан Надежда Доржиевна Жамьяновагай хүтэлбэрилдэг пунктын сагаан алта хуряагшадай дунда онсо шадабаритайшуул олон. Жэшээлбэл, совхоздоо автомашинын жолоошоноор ажалладаг Леонид Петрович Грешилов, тракторно-таряан ажалай бригадын тоо бүридхэгшэ Нина Николаевна Угрюмова, үниинэй трактористнуудай нэгэн Павел Шоймарданов гэгшэд үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ үдэр бүр 70—80 хониной нооһо сэбэрээр хайшалжа абадаг байгаа. Мүнөөшье эдэнэрнай урданайнгаа алдар сууе алдаагүй, түрүүшын үдэрһөө олон хониной нооһо хайшалжа шалгарна.

Дурсагдагша пунктда хайшалагшадай нооһон түсгаар транспортёроор шэгнүүртэ асаргадана. Шэгнүүрэй захада зургаадахи классай һурагшад зогсонхой, транспортёроор асаргадаһан нооһо шэгнүүр дээрэ табихадаа монсогойлогдоһон нооһонтой хамта ерэһэн биркын номер тоо бүридхэгшэдэ хэлэжэ үгэнэ. Хайшалагдаһан нооһо тэрэ доронь шэгнээд тушаажа абагша Нина Васильевна Тутаева биркын номероор хэн хайшалагшын эльгээһэн нооһон бэ гэжэ түргэн тодорхойлоод, дэбтэртээ тэмдэглэнэ.

Шэгнүүрһээ нооһониинь класс классаараа илгагдаад, сүшээгүүдтэ суглуулагдадаг. Тодорхойлбол, хайшалагдажа шэгнэгдэһэн нооһон сагаан алта багсалжа, тюк болгон уяха пунктда дамжуулагдан үгтэнэ. Энэ пунктыень совхозой зоотехник-селекционер Лубсан Санжиевич Хажитов хүтэлбэрилнэ. Тэндэ Надежда Осорова, Валентина Будажапова гэгшэд классировщигуудаар ажаллана. Тиихэдэ эндэ нооһоной шанар, сэбэр утаһанай гаргахые зүбөөр тодорхойлхо түсхай лаборатори бии. Тэрэ лабораторидонь Валентина Хажитова, туһалагшань Светлана Дагбаева гэгшэд хүдэлмэрилнэ.

Тэрэ ябаһан үдэрнай түс пунктда Семен Тайсаевич Семеновой даадаг 600 шахуу зуһагуудай нооһон хайшалагдажа байгаа һэн. Шэгнүүршэн Нина Тутаеваһаа нооһоной гараса тухай һонирхожо асуухадамнай:

— Бараг лэ ондо ороһон түлгэнүүд ха. Мүнөө ногоон дээрээ гарахадаа зуһар боловбо гээшэ. Хонин бүхэнһөө 3 килограмм 200 грамм нооһон абтана. Хэрбээ эхэ хонидой һүрэгүүд энээндэл адляар һайнаар үбэлөө дабаһан һаань, хонин бүриһөөнь 3600 грамм нооһон лаб хайшалагдахаар байна, — гэжэ харюусаа һэн.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ ороһон хура бороогой удаа аадма халуунай болоходо нэхытэй хонид ехээр халуудажа, нооһониинь һайнаар хөөрэнэ.

Ажахын ахамад зоотехник Влас Константинович Халматовай мэдүүлһэнэй ёһоор, совхозой хонидой нооһо хайшалха томодхогдоһон хоёр пунктын коллективүүд хоорондоо ана-мана мүрысэн ажаллана. Мүнөө Баруун-Хасуууртайн хайшалагшад Үдын пунктын коллективые ахижа ябана. Хура, бороодо ехээр һаатажа унжагайраагүй һаа, совхозой сагаан алта хуряагшад хонидойнгоо нооһо ажалай 10—11 үдэрэй туршада сүм суглуулжа дүүргэхээр хараална. Түбэй пунктда хайшалагдаха хонидынь Баруун-Хасуууртайхиһаа олон юм.

— Нооһон хонишодой бригада бүхэнэй хоёрдохи гол продукци болоно. Тиимэһээ бидэ сагаан алтанай шанарта онсо анхарал хандуулнабди. Пункт бүхэндэ арадай хиналтын пост байгуулагданхай. Тэрэшэлэн партийна, комсомолой саг зуурын бүлэгүүд эмхидхэгдэнхэй. Табан хоног бүхэндэ олон хониной нооһо хайшалжа, сагаан алта хамагһаа ехээр суглуулжа тушаагшад дамжуулгын улаан вымпелээр, мүнгэн шангаар урмашуулагдаха юм. Тиихэдэ үдэрэй дүнгөөр шалгарагшадта улаан тугхан барюулагдаха, — гэжэ Влас Константинович Халматов хэлээ һэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

Хориин район.

Үдын совхоз.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (нөгөө таладань) нооһо шэгнэдэг зургаадахи классай һурагшадай нэгэн Алексей Цыренов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШАГНАЛ

Партийна болон совет органуудта удаан саг соо аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй кинофикациин талаар Комитедэй түрүүлэгшэ Владимир Гуруевич Батомункуевые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Ой модоной промышле... ностьда удаан саг соо а... үрэтэйгөөр ажаллаһанай... түлөө түрэһөөр 50 наһа г... сэһэнтэйнь дашарамдуула... Онохойн модоной пр... мышленна комбинадай д... ректор Сергей Петрович Ку... наревые Буряадай АССР-... Верховно Соведэй Президи... мэй Хүндэлэлэй грамота... шагнаха.

АЖАЛША ЗОНОЙ АШАТАЙ ЗАХЯАНУУД

Загаһатын совхоз Хэжэнгын районой эгээл зүүн захада, Худан голой дээдэ урасхал худар оршодог.

Совхоз 1968 ондо эмхидхэгдэһэн, 1974 ондо үүлтэртэ хонин үүсхэбэрилдэг ажахы гэжэ баталагдаа. Ажалшадай тоо — 540 хүн, тэрэ тоодо — дээдэ болон дунда эрдэмтэй 37 мэргэжэлтэд. Партийна организацидань партиин 87 гэшүүн болон гэшүүндэ кандидат ородог.

Бүхыдөө 37.745 гектар газартай. Тэрэ тоодо 21.358 гектарынь хүдөө ажахын эдлүүриин, 8.737 гектарынь хахалагдадаг, 4.034 гектар нута сабшалантай.

Гол шэглэлынь — үүлтэртэ хонин үсхэбэрилгэ. Дүн хамта 20 мянган хонин, тэрэ тоодо 9.200 эхэ хонин тоологдоно. 2.300 үхэртэй, тэрэ тоодо 800 үнеэд, 63 трактортай, 49 машинатай.

УУЖАМ ДЭЛГЭР НЮТАГ

Зүүн захаараа гүн тайгатай хилээ ниилүүлһэн Загаһатын элдин тала үргэншье, уужамшье,

Эндэхи «Коммунизм» колхоз түрүүшын табан жэлнүүдэй үедэ район, республика дотороо нилээдшье суурхаһан габьяатай. Бүри дайнай һүүлээрхи хүшэр жэлнүүдтэ, хожомынь РСФСР-эй габьяата зоотехник болоһон Пунсык Дарижаповна Дарижаповай хүтэлбэри доро хониной үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри эхилһэн гээшэ.

Шэнэ үүлтэр бии болгохо ябадал хоёр-гурбан бэшэ, 20-30 жэлэй хэрэг ааб даа. Мүн хэдэн үе зоной, бүхэли коллективэй хэды ехэ оролдолго, зоригжол хэрэгтэй һэм! Иимэ оролдолго, зоригжолоор, эб нэгэн һанал бодолоор загаһатынхид үеһөө үедэ шалгардаг байгаа, мүнөөшье шалгардаг.

Забайкалиин нарин нооһото үүлтэрэй буряадай түхэлэй хонидой Зэдын районой Борьёогой совхоздо болон Хэжэнгын районой Загаһатын совхоздо бии болгогдоһые мэдэнэбди. Борьёогойхидо орходоо эндэхи ажахы хэмжээгээрээ бага, хонидойньшье тоо толгой үсөөн юм бэзэ. Теэд сагай уларилай талаар һураггүй хүндэ эрхэ байдалда загаһатынхид хонидой шэнэ үүлтэр бии болгожо шадаа һэн.

Һаяхана манай редакциин бүлэг хүдэлмэрилэгшэд энэ нютагаар айлшалжа, ажалшадтайнь уулзажа ерэһэн байна. КПСС-эй XXVII съезд олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй улам дээшэлжэ байгаа үүргэ тухай хэлэхэдээ, журналистнууд ажалша коллективүүдэй ажабайдалые бүри наринаар шэнжэлхэ, имагтал тэндэ шэнэ, һонирхолтой темэнүүдые олохо ёһотой гэжэ тэмдэглээ һэн. Партиин шэнэ эрилтэнүүдһээ уламжалан, «Буряад үнэнэй» журналистнууд байгша оной эхинһээ Хориин, Түнхэнэй, Захааминай районуудай уншагшадтай уулзаа.

Загаһата ошоһон бүлэгэй бүридэлдэ газетын редактор Р. Б. Гармаев, пропагандын таһагые даагша Н. Д. Бадмаринчинов, Хориин, Яруунын, Хэжэнгын районуудта газетэһээ байдаг корреспондент Г. О. Бадмаев, фотокорреспондент Ж. Б. Халбазыков гэгшэд ороо юм.

Юундэ тон энэ нютаг манай зориһоной ушарые тайлбарилбал, иимэ. Эндэхидэй шэнэ юумые хёрхо һонороор обёоржо, ажалдаа зоримгой-гоор нэбтэрүүлдэгые дурдаабди. Партиин ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй, мүн илангаяа КПСС-эй XXVII съездын һүүлээр Загаһатын совхозой партийна организаци хүдэлмэрөө шэнэлэн хубилгаха талаар хүсэл оролдолго яһала гаргана. Шэнэлэн хубилгаха гээшэ бүхы юумэеэ худхажа, хүймажа хаяжархиха гэһэн удхатай бэшэ. Нэн түрүүн хубилгахаар эшэ үндэһэн хэрэгтэй. Тиимэ үндэһэн загаһатынхидта бии. Эндэхи партийна организаци урданһаа хойшо дүй дүршэлөөрөө, эдэбхи үүсхэлээрээ, дайшалхы шадабаряараа район дотороо суурхадаг. Ажахын үйлэдбэриин гол һалбаринуудта коммунистнууд хүдэлдэг.

Бэрхэ зоноор Загаһата баян даа. Суута хонишод республикын Верховно Соведэй депутат И. Б. Ербаевые, КПСС-эй обкомой гэшүүн Е. Х. Пинтаевае, районой хонишодой мүрысөөндэ олон дахин түрүүлжэ гараһан, байгша ондошье ажахы дотороо түл абалгаар эрхим дүн туйлаһан М. М. Шалуев болон бусад үргэн олондо мэдээжэ. Эдэмнай гансал ажалаа бэшэ, ухаан бодолоороошье түгэлдэр хүнүүд. Уулзаха бүхэндөө тэдэнһээ гүнзэгы бодолнуудые, туһатай һанамжа, дурадхалнуудые дуулахаар байдаг.

Гэнсэ хонишод бэшэ ааб даа. Бэрхэ механизаторнууд, һаалишад, үхэр адуулагшад олон.

Тиигээдшье районой эгээл томо һуурин тосхонуудай нэгэн гэжэ бү мартая. Эндэхи 130-аад үрхэтэ айл «Буряад үнэндэмнай» захил хэһэн. Уншагшадайнь тоо бүри дээшээ юм бэзэ. Тиимэһээ газетынгээ хараа шэглэл, нюур шарай, толилогдодог материалнуудай шанар тухай хүн зоной һанамжые сэхэ дуулахань бидэнэр, журналистнуудта, ехэл хадуусатай туһатай байгаа гэжэ онсо тэмдэглэлтэй.

Хангай хүбшын нэмэргэ газарта, хүхэ торгон тэнгэри доро нэмжыһэн, ая гангын үнэрөөр анхилһан намдуу талын аяг зангынь эндэ ажаһуудаг зондо шэнгэшэдэг гээшэ ха. Нютагайхидай жэнхэни буряад маягтайгаар, сэбэр буряад хэлээр дуугарханиь хүгжэмдэл шэхэндэмнай соностоно. Загаһатынхидай хорон хурса хэлэтэйе, шог зугаатайе дурдаадшье ялайб. Хэжэнгынгээ түхэреэн соо энэ талаар яһалал суутай байха.

НЮУСА ДАЛДАГҮЙГӨӨР ХЭЛСЭХЭ ЁҺОТОЙ

Загаһата зориһон бүлэгэй журналистнууд энэ нютагаар урдань нэгэтэ бэшэ харгылһан ааб даа. Теэд ябаха бүхэндөө шэнэ юумэ обёорһон лэ байхаш.

Районой түб Хэжэнгын болон Новокижингинск гэжэ шэнэ поселогой удаа Загаһата районой эгээл олон хүн зонтой һуурин болодог. Илангаяа Чисаанын совхозһоо жараад онуудай эсэстэ амяарлан гараһан сагһаа хойшо эндэ шэнэ олон объектнүүд, байрын гэрнүүд баригдаа юм.

Мүнөөшье Загаһата ургаһан зангаараа. Конторын хажууда совхозой партбюрогой секретарь Л. Л. Дамбуев бидэниие угтажа гарангаа:

— Зай, ондоо болоо гү Загаһатамнай? — гэжэ түргэ түргэнөөр дуугараад абана.

— Болоо бэд даа,—гэжэ нэгэмнай ээнэй асуудалда яаралтайгаар харюусажа байтараа, оршон тойронгоо хараашалан, — али байза юун бэлэй? — гэжэ марган татаба.

— Баруун хойшоо харагты. Тээ тэрэ, харана гүт? — гээд, Лев Лукич наранай орожо байһан зүг руу зааба. Үнэхөөрөөшье тээ холохоно, хуушан гэрнүүдэй саагуур, бүхэли гудамжа болохоор шэнэ гэрнүүд сагаан-шаргал үнгөөрөө сайбалзан харагдаба.

Удаань ажахын директор Д. Б. Батомункуевтай эндэ хэгдэдэг шэнэ барилга тухай хэлсээ һэмди.

— Һууримнай ехэ һэн тула шэнэ гэрнүүдые абаһаар обёороогүйшье байһантнай гайхалгүй,—гэжэ Доржо Будацыренович хөөрэнэ.

— Тиимэ тиимэ. Загаһатын совхоз барилгынгаа хэмжээгээр район соо хоёрдохи һуурида гарадаг юм. Үйлэдбэриин ехэ барилга эндэхид хэдэг, — гэжэ энэ үедэ конторододо ерээд байһан партиин Хэжэнгын райкомой секретарь Н. Ф. Житихин директорэй хэлээшые дэмжэнэ.

Һүүлдэнь ябажа хараһамнай, хубилалтанууд эли байба. Байрын шэнэ гэрнүүдшье олошоронхой. Урдань хуушан, уйтан гэр соо багтажа ядажа байһан ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын пункт уужам шэнэ байшан соо ороо. 15 оротой участково больницын байшан бүтэжэ, намартаа ашаглагдахаар хүлеэгдэнэ. Һүүлэй хорёод жэл соо эндэ имагтал фельдшерскэ пункт байгаа юм. Өөһэдын больницатай болохоо байһан загаһатынхидай урмашаһаниинь ойлгосотой. Ойрын сагта эндэ худалдаа наймаанай түб баригдажа эхилхэ хараатай...

РСФСР-эй габьяата зоотехник Д. Б. Батомункуев ажахын ахамад зоотехнигээр удаан саг соо хүдэлһэн, дүрбэн жэлэй саана директорээр томилогдоһон юм. Энэ хүмнай саг зуурын түргэн долгиндо эршэгыдүүлэн, гансата хөөрэшэһэн бэшэ, харин олон жэл соо аша үрэтэйгөөр хүдэлһэнэйнгээ түлөө энэ харюусалгатай үндэр тушаал дааха эрхэдэ хүртөө һэн. Забайкалиин нарин нооһото үүлтэрэй буряад түхэлэй хонидые бии болголгодо Доржо Будацыренович өөрынгөө онсо хубита оруулһан гээшэ.

Үнишье болонгүй Л. Л. Дамбуев партбюрогой секретаряар һунгагдаа һэн. Лев Лукич мэргэжэлээрээ багша, далаад онуудһаа эхилжэ Хэжэнгын райондо, илангаяа эдиршүүл, һурагшадай дунда спорт хүгжөөхэ талаар ехэ оролдолго гаргаһан намтартай. Тэрэнэй һориһон бүхэшүүл республикын, зонын мүрысөөнүүдтэ үндэр һууринуудые нэгэтэ бэшэ эзэлһэн байха.

Хүүгэдэй спортын һургуулиин директорэй, партиин райкомой инструкторай тушаалнуудта эдэбхитэй шадамар байһанаа харуулһан Л. Л. Дамбуевые гурбан жэлэй саана тус ажахын партбюрогой секретаряар һунгаа юм.

—Түрүүшээр гайтай байгаа даа, —гэжэ Лев Лукич хэлэдэг — үйлэдбэри мэдэхэгүй байгдаа ха юм. Теэд һү, мяханайнгаа, нооһо, тэжээлэйнгээ түсэбүүдэй яагаад бүтэдэгые мэдээгүйдэ аргагүй.

Тэрэ нэн түрүүн кадрнуудта шанга эрилтэ табижа, тэдэндэ түшэглэхые оролдоо. Энэнь зүб байгаа. Партиин ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленумэй, КПСС-эй XXVII съездын һүүлээр энэ хараа бодолоо бүри батаар баримталдаг болоо.

— Шэнэлэн хубилгалга гээшэ хүн бүхэнһөө эхитэй гэжэ М. С. Горбачев тон зүбөөр заана. Доро дороо өөһэдынгөө уялгата хүдэлмэриие жэншэдгүй дүүргэһэнэй үндэһөөр хэды ехэ нөөсэ ашаглагдаха зэргэтэй гээшэб! Тиихын тула нэн түрүүн ажалай, үйлэдбэриин журам шангадхаха хэрэгтэй. Эндэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд али бүхы талаараа бусад ажалшадта жэшээ харуулха ёһотой ха юм,—гэжэ Лев Лукич хөөрэнэ.

Эрилтэ табихын хажуугаар партийна организациин бүхы гэшүүдэй арга боломжо, хүсэ шадалые партбюрогой секретарь гүйсэд ашаглахые оролдоно. Тиигээгүйдэшье аргагүй. Гансаараа бүхы юумэ хэжэ үрдигдэхэшьегүй, тиигээд хүнүүдшье өөһэдынгөө уялгануудта хайша хэрэг, харюусалгагүйгөөр хандажа һурашаха ушартай бшуу.

Дирекциин, партийна организациин хүдэлмэридэ дутагдалнуудшье бии юм бэзэ. Жэшээнь, 1985 оной дүнгүүд һанаһанда хүрөөгүй, урда жэлнүүдэйхидэ орходоо доошоо байгаа. Тиимэһээ совхозой коммунистнууд байгша ондо нёдондоной алдуу, эндүүнүүдые дабтахагүйн тула ехэ оролдолго гаргана.

Бүхыдөө үнгэрэгшэ арбан нэгэдэхи табан жэлые абажа харабал, совхозой туйлаһан дүнгүүд муу бэшэ. Табан жэлэй түсэбһөө гадуур 1282 центнер мяхан, 2000 центнер һүн гүрэндэ тушаагдаа. Нооһо худалдаха түсэбшье дүүргэгдээ. Совхозой үйлэдбэри бүхы дээрээ ашаг үрэ үгэдэг болоо. Нёдондонойшье урагшагүй жэлдэ республикын ажахынуудта 1100 толгой үүлтэртэ хонидые худалдажа, 206 мянган түхэригэй олзо оруулаа. Дээрэнь үшөө нооһо худалдалгые нэмэхэдэ, энэл жэлдэ 1 миллион 328 түхэригэй ашаг олзо ажахын кассада оруулагдаа. Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай эрдэмтэдтэй нягтаар харилсаһанай үндэһөөр хонин ажалай ашаг шэмэнь, малай үүлтэрынь һайжараа, нооһоной шанар дээшэлээ.

— Иимэ уулзалганууд али алиндамнайшье туһатай байдаг, — гэжэ совхозой директор тоолоно. —Газетэ манай найдамтай туһалагша байха ёһотой, байдагшье. Хони үсхэбэрилгын асуудалнуудые хуудаһанууд дээрээ урданайхидаал зоримгойгоор табижа байхыень редакцида хүсэхэ байнаб. Байһан асуудалнуудаа, дутуу дундануудаа хүн зоноороо нюуса далдагүйгөөр зүбшэн хэлсэхэдээл амжалта туйлаха аргатай байхабди.

Гэбэшье ажалаараа аха нүхэрэйнгөө хэмжээндэ хүрэхэ болонхой. Залуушуулые ажахын дирекци, партбюро яһала дэмжэдэг юм. «1984 ондо хүнгэлэлтэтэй путевкоор ГДР ошожо ерээ һэм. Мартагдашагүй аяншалга даа»,—гэжэ Ванчин урматайгаар хөөрэнэ. Гушаадхан лэ наһатай аад, Клавдия Алексеевна нүхэртэеэ 5 үхибүүдтэй болоо. «Тээ — тэрэл даа»,—гээд Ванчин бүмбэгэ сохигшодые заана.

Арбан нэгэдэхи табан жэлдэ малшад бага бэшэ бэрхэшээлнүүдтэй ушараа юм. Жэл бүри шахуу ган гасуур, үбһэ тэжээл дуталдадаг байгаа. Ушар тиимэһээ гүрэндэ тушаагдадаг мал жэжэ, толгой бүхэниинь миин лэ 290—300 килограмм татадаг, заримдаа туранхай эндэ хүүгэдэй саад, эхин һургуули нээхэ асуудал харагдажа байнхай. Тиигэбэл, бага үхибүүдтэй малшадта аятай болохо һааб даа. Малда гэхэдэ, 900-гаад үхэр эдеэлүүлхэ тэжээлэй цех нээгдээ. Үбэлжэлгын үедэ тэрэ ехэ һайн байгаа. Тиихэдэ шэнэ хашаа баригдажа эхилээ.

Шэнэ хашаа барижа эхилһэниинь һайн гээшэ. Гэбэшье бүхы дээрэнь абажа харабал, Хүлхисөөндэ харууһалагдадаг мянга гаран толгой залуу, һубай үхэрнүүдэй байрануудынь бултыень шэнэлхээр болоо. Энээн тушаа бүхы малшад сэдьхэлээ хүдэлгэн хэлээ. Хүйтэн, дороо мүльһэ хүрэшэһэн байранууд соо үхэрнүүд, илангаяа тугалнууд, үбдэжэ өөдэлдэггүй, слоор гарзалдаг. Үнеэдые саг сооньоороондо оруулха гурим сахигданагүй... Тугалтаяа удаан ябахадаа һубайрна. Эдэ дутагдалнууд мал ажалай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ горитой һаад үзүүлнэ гэжэ хөөрэлдөөнэй үедэ тэмдэглэгдээ. Совхозой хүтэлбэрилэгшэдшье энээнһээ тобшолол хэхэ аабза гэжэ һанагдана.

ХОЛЫН ХҮЛХИСӨӨНДЭ

Загаһата ерэһэн ушарнай һонирхолтой хэдэн үйлэ хэрэгүүдтэй тудалдаа. Һаяхан лэ КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленум дүүрэжэ, арбан хоёрдохи табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай Советскэ Союзай ажалшадта КПСС-эй ЦК-гай Хандалга абтаад байгаа. Мүн баһа уулзалганууднай тэжээл бэлэдхэлгэдэ зорюулагдаһан ниитэ полит-үдэрэй үедэ үнгэрөө.

Бидэнтэй суг хамта партиин райкомой хоёрдохи секретарь Н. Ф. Житихин, мүн Загаһатын соёлой байшангай агитбригада ябалсаа юм.

Июниин хахадаар ороһон бороогой һүүлээр Загаһатын тала гоёор хүхэрэн харагдажа, малшадай, бүхы ажалшадай урма зоригые бадаруулна. Бултал үбһэ тэжээлээ һайн шанартайгаар, богони болзорто хуряажа абаха, малаа, абаһан түлөө зулгы энэ хаһада зохидоор бэлшээн таргалуулха, өхэ һү, нэмэлтэ шэгнүүр, нооһо абаха эрмэлзэлтэй.

Түб һууринһаа зүүлжээ 4—5 модо ябаадхихадаа, нэбшэгэр ой тайга эхилдэг юм. Худан голые үгсэн, саашаа үшөө 30-аад модо ябажа, Хүлхисөөнэй нуурта тулажа ерэхэш. Тойроод Һухайта, Эрэнгүүд, Шоорнойн Сагаан гэһэн нэрэтэй хада, уулануудд. Нуурые урдуурнь тойроод, зүүн урагшаа зурыһан намаглиг харгыгаар Хуһан Хоолой гэһэн элдин бэлшээритэй газарта хүрэбэбди. Баруулжаа — ехэ тала, зүүлжээ хада хүхэржэ харагдана. Эндэ тэндэ бүлэг хуһад. Зуһалангай багахан гурбан модон гэр орбойлдоно. Тээ урдаханань далай хажууда, халуунда тиирэһэн үнеэд.

Хорёогой захада боро самсатай, марягүйшэг наһажаал нэгэ хүн бидэниие угтаба.

— Энэмнай эндэхи гүүртэнүүдэй нэгые харууһалагша Алексей Мадаевич Михайлов гээшэ,—гэжэ партбюрогой секретарь танилсуулна.

Айлшадай ерэһые дуулаһан малшад, үхи, хүүгэдынь хорёогой захада түргэхэнөөр суглараадхиба. Дурсагдаһан А. Михайловһаа гадна эндэ С. Михайловай, Д. Дашабыловай, Б. Раднабазаровай гүүртэнүүд зуһадаг. Эндэхи ветеринарна врач Ц-Д. Ц. Лубсанов үхэр адуулагшадай ажал хэрэгүүд тухай хөөрэнэ. Бүхыдөө энэ Хүлхисөөнэй нуурые тойроод оршодог Хоолойн Гүбээ, Холтоһон, Нуурай Хоймор, Тэбхэр Бэлшэр гэхэ мэтэ зуһалангай газарта 17 гүүртэ, дүн хамта 1200-гаад толгой эбэртэ бодо мал харууһалагдадаг байба.

Урматай даа мүнөө үедэ малшад. Зуһалангайнь газааһаа эхилээд, ногоон һаглайса ургашанхай. Сэргэдэ эмээлтэй халтар морин уяатай. Наранда хүрилшэһэн бэетэй үхибүүд бүмбэгэ сохино. Хажуудахи сарайн гуламта соо гал пишаганаса носожо, хоолойгоорнь сэнхир утаан гарана.

Зуһалангай юрын үдэр. Буряад орон соомнай энэ үедэ хэды олон зуһалангуудта иимэл байдал тогтонхой, ажалынь ябажа байна гээшэб гэжэ һанагдаба. Холын, мухар газарта зуһагшад ерэһэн хүн бүхэниие хүндэмүүшээр угтаад, тамхяа залалсаха зуураа, совхозой, районой, республикын һониниие сэдьхэлээ ханан шагнадаг, уран һайханай бүлгэмэйхидэй концерт наада харадаг гээшэ.

— «Үнэн» газетээ мориндоо ганзагалаад, яһалал уншадаг аабзат даа?—гэжэ үхэршэн Б. Ц. Раднабазаровта хандабабди.

— Уншадаг даа, юундэ уншахагүйбиб. Манай түрэл хэлэн дээрэ гарадаг газетэ ха юм. Нютагайхид тухаймнишье үеүе болоод бэшэжэл байна гүбта, — гэжэ Борис Цырендоржиевич толгойгоо эльбэсэгээн харюусана. Энэ хүн гушаад гаран жэл соо малда хүдэлнэ. Дүй дүршэлтэйшье болонхой. Бүри 9-дэхи, 10-дахи табан жэлнүүдэй үедэ габшагайгаар хүдэлһэнэй түлөө Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаа. Долоон үхибүүдые хүмүүжүүлжэ, баганиь һургуули дүүргэнхэй. Зангаараа даруу номгон, теэд ажалдаа Борис Цырендоржиевичтай тэнсэхэ зон үсөөн олдохо.

Ванчин Ухинов Б. Раднабазаровта ороходоо наһаараа һураггүй залуу ааб даа. Малдаороһоор арбаад лэ жэл болоо. ... байдаг, нарай мал гарзалдаг гэжэ малшад хөөрэнэ...

— Үбэл, зунгүй энэ ажалда ябана гээшэбди. Хүндэшье гээ һаа, хүндэ. Дирекци, партбюрогой зүгһөө юумэ яһала хэгдэнэ. Саашаа бүри һайн болохо. Бороо ехээр ороо. Эртэ бодожо, үхэрнүүдээ адуулаад, һайса таргалуулхые оролдохобди, — гэжэ ветврач Ц. Ц. Лубсанов хөөрэнэ.

— Хүдэлмэриинтнай үрэ дүнгүүд яагаад тодорхойлогдоноб?

— Һара бүри малыемнай шэгнэдэг, энээгээр лэ бүхы түлбэри, урмашуулга үгтэдэг.

— Бэлшээриин үедэ ямар зорилготойбта?

—Июнь соо толгой бүхэниие сүүдхын дунда зэргээр 500, июль соо—600, август соо—700 граммаар нэмээхэ.

— Эрхим дүн туйлагшад гэбэл...

— Б. Раднабазаров, Л. Дондокова, Д. Дашабылов болон бусад.

— Малшадай байра байдал һайжаруулха талаар юун хэгдэнэб?

— Үбэлжоондэ дулаан хоёо байшан баряа. Бага, нарай үхибүүдтэй зомнай тиишээ ороо. Бүтүүдэ фельдшерскэ пункт шэнээр бодхоогдоо. Мүн лэ

Хэжэнгын районо[...] тын совхозой унш[...] уулзалганууд

ХАРИЛСААГА[...] НЯГТА БОЛ[...]

Хүлхисөөндэ, Бүтүүдэ ажалладаг дүшөөд малшадайшье, юрэнхыдоо, бүхы совхозой ажалшадай олонхинь «Буряад үнэндэ» захил хэжэ уншадаг. Тиимэһээ журналистнуудай хүдэлмэри тушаа асуудалнууд олоор табигдаа. Үндэһэн газетэтэеэ загаһатынхид анханай бүхэ холбоотой байгаа юм. Гараһан материалнуудые ехэ анхаралтайгаар уншадаг. Жэшээнь, байгша оной эхинһээ томилогдоһон партиин Хэжэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь К. Д. Лубсандоржиевай, совхозойнгоо директор Д. Б. Батомункуевай бэшэһэн статьянуудые, бусадшье материалнуудые малшад яһала һайн мэдэхэ байба.

Бидэнэй ерэхэдэ, үнэн зүрхэнһөө һонирхоһон, хүндэлһэниишье манай газетэдэ нютагайхидай ямараар хандадагые гэршэлээ. Гүнзэгы үндэһэтэй харилсаамнай һайхан шэнжэтэй байжа, сэдьхэл бодолые мнай дулаагаар мүнөөшье жэгнэһээр. Энээгээрнь ехэ урмашанги бусаабди.

Харюудань газетын редактор Р. Б. Гармаев КПСС-эй XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдһээ уламжалан, өөрынгөө хүдэлмэридэ оруулжа байһан хубилалтанууд, хурдадхалгын хараа бодолые бэелүүлгэдэ журналистнуудай хабаадалга тухай хөөрэжэ үгөө.

Үхэр адуулагшад Д. Дашабылов, А. Михайлов, Б. Раднабазаров, В. Ухинов болон бусад газетэ тухай һайн үгэнүүдые хэлээд, туһатай олон зүбшэл, дурадхалнуудые оруулжа, шүүмжэлхы ажаглалтануудыешье хээ. Нэн түрүүн газетээ һонирхолтой болгохо хэрэгтэй гэжэ тэмдэглэгдээ. Бодото ажабайдалые, боложо байгаа хубилалтануудые зоримгойгоор шэнжэлэнгүйгөөр энэ зорилгые дүүргэжэ бэлохогүй. Тиихын тула журналистнууд хүдөө нютагүүдаар ходо ябажа, хурса хурса асуудалнуудые элирүүлээд, газетынгээ хуудаһанууд дээрэ нюуса далдагүйгөөр, сэхэ руунь табиха ёһотой. Энэл ушарта арад зондо алба хэхэ үүргээ тэдэнэр дүүргэхэ бшуу гэжэ үгэ хэлэгшэд онсо тэмдэглээ.

— Зонике урмашуулха, зоригжуулха тухай мартажа мүн лэ болохогүй. Аяар холын Загаһата, Хүлхисөөн хүрэтэр тусгаар зорижо ерэһэнтнай һайн гээшэ. Бүрил һайнаар хүдэлхэ дуран хүрэнэ. Зоригжуулхы хурса шэглэлтэй материалнуудые ходо уншажа байгаа һаа, һайн бэлэй. Тэрэшэлэн буряад хэлэ һургуулида зааха... тухай асуудал зүбшэһэмнай мүн баһа зүйтэй байна. Энэ тон шухала асуудал. Буряад үгсаатан байгаад, түрэл хэлээ мэдэхээр лэ даа. Телевизорэй урда бүгтышэтэроо һуухын оронда үхибүүднай түрэл хэлэн дээрээ зохёолнуудые уншажа, шудалжа, сээжэлдэжэ байгаа һаань, һайн һэн. Үнэхөөрөөшье һүүлшын арбаад жэл соо һургуулида буряад хэлэ заалга доошоо ороо. Һайн болгохын тула булта — таанад, журналистнууд, бидэнэр, уншагшад, бэе бэеэ хүлеэнгүй, оролдолго гаргаха уялгатайбди,—гэжэ ветеринар Ц. Ц. Лубсанов бодомжолно.

Хүлхисөөндэ эхилһэн хөөрэлдөөмнай һөөргөө Загаһата эрьехэ замһаа холо бэшэхэнэ оршодог Чисаанын эрьедэхи Толгойдо үргэлжэлөө. Эндэ бэрхэ хонишодой нэгэн, манай газетын эдэбхитэй хүдөө бэшэгшэ Будаширэ Дондоков зуһадаг юм.

Манай бууха тээшэ тэндэ нютагай хонишод И. Ербаев, М. Саглуева, Ц. Потеева, Г. Багинова, Д. Галданов, З. Аюшеева, хонин ажалай бригадир Д-Д. Дамбаев гэгшэд суглараа. Мүнөө үедэ хонишод яһала урматай. Үбэлжэлгээ муу бэшээр үнгэргэнхэй. Совхозой хонишодой 7 бригада зуутанай тоодо ороо. Тэдэнэй нэгэниинь Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат И. Б. Ербаев. Энэ хүн юһэн жэлэй саана хонишон болоһон аад лэ, найман жэл соо зуунһаа зуун хурьга абажа ябана. Байгша ондошье шэнэ зуһагуудые абажа, 100 эхэ хонин бүриһөө 112 хурьга абанхай. Энэнь элитэ хонишоной ээлжээтэ ехэ амжалта болоно. Тиихэдэ Иван Булгатович хонин бүриһөө 3,8 килограмм нооһо хайшалхаар зоригжоо.

Толгойн буусын эзэн Б-Ш. Дондоков хусануудые харууһалдаг юм. Урдань зуһалангынь сэхэ Чисаанын эрьедэ байдаг аад, мүнөө тээ хойшоо абаашагдажа, шэнэ һарабша, хорёо табигданхай. Хонишодой шэнэ гэрынь нэгэ бага уйтаншагшье һаа, яһала зохид.

Будаширэ Гармаевич һонирхолтой намтартай хүн юм. Гол ажалайнгаа хажуугаар шүлэг, зохёолнуудые бэшэжэ урдидаг. Манай «Буряад үнэндэ» тэдэнь жэлдээ хэдэн дахин гаража байдаг. Энээн тухай яаралгүйхэнөөр хөөрэлдэнэбди.

— Сүлөөдөө энэ тэрэ юумэ бэшэжэл байна аабзат даа?

...ЗАЛУУ ХАЛААН

ХҮДЭЛМЭРИДЭ ХҮДЭРЖЭНЭ

жо, хонон үнжэн ажалладаг гуримтай. Тиигэжэ үглөөгүүр фермэдэ эртэлжэ бодоод, hургуулиингаа хэшээлэй урда даалгагдаhан үнеэдээ hаалишадтай тэзн тэрээн hаалсаад, үбhэ тэжээлынь үгэжэ, шэбхынь арилгаад, hүеэ тушааhанай удаа хэшээлнүүдтээ үрдижэ ерэдэг юм.

Нёдондо зун юhэдэхи классаймнай hурагшад фермын малай зуhаландаа бууhан хойноо тэндэ байраар байжа, бүхэли зундаа ажаллаа hэн. Фермын hаалишад эдиршүүлэй оролдосото ажалые али болохоор дэмжэдэг, туhатай заабари зүбшэлнүүдые үгэжэ байдаг гуримтай. Илангаяа хүүшэнай hаалишан, 1985 оной районой чемпион Гарма Нанзатовна Батуева манай hурагшадай магтаалтай hурган хүмүүжүүлэгшэ юм. Тэрэшэлэн hургуулиимнай 28 багшанар мүн лэ ээлжээгээр hаалиин фермэдэ ошожо, hурагшадтаяа хонолсодог, тэндээ эртэ бодожо, ажал хүдэлмэриинь эмхидхэлсэдэг.

Нёдондоной зунай бэлшээриин үедэ hурагшад Цырен-Ханда Будаева, Оюна Тубшинова, Гэрэлма Шагдурова, Жамбал-Доржо Шагдуров гэгшэд магтаалтайгаар ажаллажа гараа hэн.

Совхозой отделениhээ хоорсоод модо зайда оршодог Дабаа-Жалга гэжэ үзэсхэлэнтэ hайхан газарта Үлэгшэнэй түбэй hү hаалиин фермын зунай бэлшээри оршоно. Эндэ мүнөө жэлдэ юhэдэхи класс дүүргэhэн басагад Цыбжит Очирова, Гарма-Ханда Будаева, Надя Намсараева, Жаргалма Дашиева гэгшэд фермын зуhаландаа ороhонhоо хойшо хүдэлмэрилжэ байна. Надя Жаргалма хоёр носhо хайшалалгада, удаань үбhэ хуряалгада хүдэлнэ. харин Цыбжит Гарма-Ханда хоёр hургуулиингаа эхилтэр hаалишадаар ажаллажа гараха юм.

Фермын дүй дүршэлөөр баян, түрүү hаалишадай нэгэн Марина Самбуевна Тугулдурова залуу басагадай hурган хүмүүжүүлэгшэ болонхой.

Тиихэдэ үнгэрhэн hуралсалай жэлдэ наймадахи, юhэдэхи классуудые дүүргэhэн 18 хүбүүд, басагад зунайнгаа амаралтын хаhада совхозойнгоо хурьгадые харууhалжа байна. Тэдэнэр гурбан бүлэг боложо хубаараад, Нарhата, Эмгэhэй Дабаан, Бага Хайцаг гэжэ газарнуудай бэлшээридэ дүн хамта 2800 хурьгадые адуулна. Тэдэнэй hурган хүмүүжүүлэгшэдээр нютагай малшад Цырен-Доржо Баирович Баиров, Долгор-Жаб Доржиевна Банзаракцаева гэгшэд томилогдонхой.

Мүн манай hургуулиин 4-дэхи, 5-дахи, 6-дахи классуудай hурагшад Арбижал гэжэ газарта оршодог ажалай болон амаралтын лагерьта байрлаад, куузикугай ургаса харууhална, малай тэжээл бэлэдхэлсэнэ.

Иигэжэ hуралсалhаа сүлөө сагтаашье, зунайнгаа амаралтын үедэшье, манай hургуулиин hурагшад түрэл ажахынгаа хүдэлмэридэ арга хабаараа хамhалсажа, оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн хубитаяа оруулалсана. Мүн юрэнхы эрдэмэй болон дунда мэргэжэлэй hургуулинуудые шэнэдхэн хубилалгын хэмжээ ябуулгануудта харюу болгон, бага наhанhаа ажал хүдэлмэридэ онол дадалтайгаар, дүршэл шадабаритайгаар hурана гээшэ.

О. ГАРМАЕВА,
Үлэгшэнэй дунда hургуулиин директор.

Захаамин ай район.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: КПСС-эй Захааминай райкомой пропаганда болон агитациин таhагые даагша Н. Н. Дабалаева Харацайн совхозой Дабаа-Жалга гэжэ газарай hү hаалиин фермэдэ бүлэг үнеэ харууhалжа, hаажа байhан нютагай hургуулиин 9-дэхи классай hурагшад Гарма-Ханда Будаева Цыбжит Очирова хэёртой ажал хэрэгүүд тухайнь хөөрэлдэжэ байна.

Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

ТАСС · АПН ХИЛЫН СААНАhАА

ВАРШАВА. Польшын эб найрамдалта политикые батадхаhан хүсэтэ уряа, социалис оронуудаа, нэн түрүүн Советскэ Союзай үмэнэhөө КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой найруулhан бүтэмжэтэй hайн үүсхэлнүүдые, дурадхалнуудые дэмжэлгэ Варшаваhаа соностоhон байгаа гэжэ ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Войцех Ярузельский ПОРП-ын X съездын дүүрэлгэдэ зорюулагдажа эмхидхэгдэhэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Польшын коммунистнуудай хуралдаанай хүдэлмэридэ КПСС-эй хүтэлбэрилэгшын хабаадалсалга, тэрэнэй хэлэhэн үгэ съездын онсо шухала үйлэ хэрэг болоhон, тэрэнэй дүнгүүдые баяжуулhан байгаа.

2000 он хүрэтэрхи үедэ нэн түрүүн ядерна буу зэбсэгүүдые шата шатаарнь усадхаха, ядерна зэбсэгүүдые замбуулинай дайдада дэлгэрүүлэн тараалгые зайсуулан сараха, юрын буу зэбсэгүүдые хороохо талаар шэглүүлэгдэhэн СССР-эй эб найрамдалта үүсхэлнүүдые бүрин хүсэдөөр дэмжэжэ байhанаа ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь мэдүүлбэ.

В. ЯРУЗЕЛЬСКИИН ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ

Эдэ бүтэмжэтэй hайн үүсхэлнүүд уласхоорондын түгшүүрилые hулабуулхын тула hайн үндэhэ hуури табиха байна. Энээниие Европын ба бүхы дэлхэйн арадууд хүсэнэ. Эдэ дурадхалнууд зоримгой байхаhаа гадна, үнэн сэхэ байhаараа шалгарна. Эдэ бүгэдэ Советскэ Союзай дурадхалнуудай үнэн зүрхэнhөө хэгдэдэг байhые элирхэйлэн харуулна.

ПОРП-ын X съезд партиин ба бүхы оронойажабайдалда анхабтар ехэ удха шанартан үйлэ хэрэг болобо. Тэрэнэй үрэ дүнгүүд Польшодо, мүн холо саагууршье олониитын анхарал татаhан, hонирхол үүсхэhэн байгаа. Партиин дээдэ хуралдаан оронойполитическэ ба социально-экономическа ажабайдалые гуримшуулан hайжаруулгын шатын дүнгүүдые согсолбо. Мүнөө ПНР шэнэ шатада гараба. Коммунистнууд, хүдэлмэришэн анги, бүхы поляк арад съездын баталан абаhан шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь залан сэхээр бэелүүлхэ байна. СССР-тэй харилсаанда онсо анхаралаа хандуулха гэршэ Польшын гол зорилго болоно гэжэ съезд онсолон тэмдэглээ.

* * *

ПОРП-ын X съездын дүүрэhэнэй hүүлээр В. Ярузельский, ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, ЦК-гай секретарьнар съездын хүдэлмэридэ хабаадаhан аха дүү коммунис болон хүдэлмэришэдэй партинуудай делегацинуудай толгойлогшонортой уулзаба.

НАЦИОНАЛЬНА АССАМБЛЕЙН СЕССИ

ГАВАНА. Арадай засагай Национальна Ассамблейн X сесси Кубын нийслэл хотын Конгрессүүдэй ордон соо хүдэлмэреэ эхилбэ. Гүрэнэй Соведэй, республикын Генеральна прокуратурын, Арадай Верховно сүүдэй тоосоонууд сессиин зүблэхэ зүйлдэ табигдаа. Базова промышленностиин министерство, арадай засагай провинциальна ассамблейнүүд хэhэн хүдэлмэри тухайгаа элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ табиха байна.

Арадай засагай Национальна Ассамблейн түрүүлэгшэ Флавио Браво зүбшэн хэлсэгдэжэ байhан зорилгонууд шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглэхэ зуураа, тэдэниие амжалтатайгаар шиидхэлгэдэ хубитаяа оруулхыень депутадуудые уряалба.

Кубын Компартиин ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, республикын Гүрэнэй Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Фидель Кастро юрэнхы хөөрэлдөөнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадаа. Никелиин промышленностьда тохёолдоhон ажал хэрэгүүдтэ, национальна экономикодо тон шухала удха шанартан энэ hалбариие хүгжөөлгэдэ оронойгаргажа байhан хүсэлэн оролдолгонуудта тэрэ онсо анхаралаа хандуулhан байгаа.

Үйлэдбэриин ашаг үрые нэмээхэ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ шухала гэжэ Кубын хүтэлбэрилэгшэ оронойнгоо залуушуулые, бүхы ажалшадые уряалба. Кубын арадай ехэ ноосэнууд дутуу дунданuудтай амжалтатайгаар тэмсэхэ, шухала асуудалнуудые шиидхэхэ арга олгохо байна.

«Преториин засагаархид оронойхара шарайтай олонхи зоной урдаhаа ЮАР-ай гүйсэдэ үзэгдөөгүй мүрдэлгэ хюдалгын кампани эхилэнхэй».

(Газетэнүүдhээ).

Үнгэ шарайн илгаае баримталдаг үзэлтэй сэрэгшэ: «Орон доторнай бүхы юумэн амгалан тайбан» — гэhэн мэдээсэлтэй газетэ уншана.

ТАСС-ай фотохронико.

БУРЯАДАЙ УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ ШЭНЭ ЗОХЁОЛНУУДhАА

Уран зохёолшо Михаил Жигжитов үнгэрэгшэ жэлдэ «Сагаан тахяа жэл» гэhэн роман бэшэжэ дүүргэhэн юм. Монгол арадай вождь Сүхэ-Баатарай революционно ажал ябуулгада. 1921 оной июль hара соо тэндэ арадай хубисхалай илан мандаhан хэрэгтэ энэ зохёол зорюулагдана.

Зохёолой гол геройнууд — Сүхэ-Баатар, Чойбалсан, Хяагтын доктор Цыбиктаров, Хяагтын-Адагай буряад Пётр Табангууд, тэрэнэй инаг, монгол басаган Сүрэн, мүн бусад монгол хубисхалшад.

Энэ роман «Байгал» журналда, хоёр хэлэн дээрэ, мүнөө үедэ толилогдожо байнхай. Поэт Георгий Дашабылов энэ зохёолые буряадшалаа.

Михаил ЖИГЖИТОВ.

САГААН ТАХЯА ЖЭЛ

(РОМАНhАА ХЭhЭГҮҮД)

СҮРЭН эсэгынгээ дарьгар гоё хашабаа шаргыень эрибэ. Самсонов уршагад гээшье hээ, зүбшөөбэ.

— Абыш даа, басагамни. Үни бэшээр. Бишни иигээд Хобдо орохо hанаатайб.

— Тиимэ холо... Юундэ?

— Генерал Гой цайтян тиигэжэ захираа.

— Ээ, абамни, эдэ муухай сагаан хитадуудтай юундэшье зууралдана гээшэбши? Барон Унгерн эдэниие шэ hаяар намнаха. hүүлдэнь өөрыень улаантан hүнөөхэ. Улаантанай урдаhаа ямар нюураараа хараха-бши? Харинхидай яндан зараса гээд, шэмайе буудажархиха.

— Хитад руу тэрьелхэб. Ши намтай Бээжэн ошохо гүш? Ээх, гоё город даа! Дэлгүүрнүүдынь ордонгууд шэнги... Ресторанууд, наймаашадай клубууд...

— Үгы даа, аба. Шамайгаа хэдышье хайрлажа байгаашье hаа, нютагтаа үлэхэб.— Сүрэн гэдэргээшье харангүй, аалихан газаашаа гарахаяа шэглэбэ.

Самсоновой бэлтылдэhэн нюдэдтэ нулимса ялалзаба.

— Басагамни, миний hайн моридые Петро шарглаг лэ. Яндан муу унаатай ябахадаш, хүн баhаха.— Наймаашан нулимсаа аршаад, зантагар толгойгоо hэжэрбэ. Басаганайнгаа «Галтай наадажа» эхилхые тэрэ тухайлна, тиибэшье Сүрэнэйнгөө абари зангые мэдэхэ hэн хойноо юушье хэлэхэ аргагүйдэнэ. «Хүүхэмни, наада, наадэ, зүгөөр шатажал бү орхи»,— гэжэ тэрэ досоогоо шэбшэнэ.

ХИТАД Ван унтаатай Галсаниие үргэн гаргажа, баабгай арhаар хушаатай хашабаа шаргын үбhэн дээрэ дүмүүхэн тэбиба.

Янжима шоныйн арhан дахаар хубүүгээ орёогоод, хажуудань hууба.

Хитадта Сүрэн дүтэлэн ерэжэ, бишыхан гараа hарбайба:
— hайн даа, Ван. Ехэл баярые хүргэнэбди. Манайда Хяагта ерээрэйт.

— Ши баhа тиишээ гүш? — гэжэ хитад мэгдүүгээр асуугаадхиба.

— Тиимэ, Ван. Эндэ миин лэ, гараа дэлгээд hуухам аал? Ван дохисогообо.

— Сүрэн хатаниие би hайн мэдэн-ээ. Бишье баhа Хяагта ошохоб. Сүхэ-Баатарта, Чойбалсанда, булта таанадта бага сага туhалжа шадахаб.

Гурбан мори оруулhан хашабаа шаргатан Хяагта тээшэ табилуулна.

Наран эхынгээ бүхы олон зүүдхэлые Янжамын хүзүүндэ Сүрэн үлгэбэ.

— Юундэ? — гэжэ тэрэнь дурагүйлхэбэ.

— Ши Янжима бэшэ, олондо мэдээжэ Наран хатан гээшэш. Тиигээд толгойгоо дээрэ үргөөд, ёhотой хатан дангина мэтээр, бүдүүзгэй, hүрхэй хүн hуу! Ши генерал Гой цайтяниин «өөрын хүн» гээшэш. Абажа ябаhан саарhамнай тэрэниие гэршэлнэ.

— Хайшан гэжэ абаабши? — Янжима гайхашаба.

— Коммерсант Лю туhалаа. Тэрэшни нэгэ hайхан дангиные генералда бэлэглээ. Тэhэртэрээ баярлаhан хитадынь иимэ саарhа үгэ дуугүйгөөр үгөө ха юм.

— Тэдэш булта даа hамуу, hальхай hарhан! — гэжэ Янжима сухалтайгаар ёрд гэбэ.

— Лю абга гээшэмнай нягта нэрин хүн. Теэд би гансал юумэ ойлгодоггүйб. Иимэ баян хүн аад, Сунь ятсениие хүндэлдэг. Дүрэ зурагыень гэртээ үлгөөд байдаг.

— Гайхалтай юун байгаа юм! Сунь ятсен гээшэмнай Манжын дарлалтаhаа Хитад орониие сүлөөлөө ха юм,— гэжэ Пётр хөөрэлдөөндэ оролсобо.

— Сүхэ-Баатарай hамган хүбүүнтээ Ван хитадайда байна гэжэ Лю абга мэдээшье hаа, хэндэшье хэлээгүй,— гээд, Сүрэн нэмэбэ.

— Нээрээ гү?! — Янжимын нюдэд ехэ болошобо. — Нээрээшье даа, ээнhээм бү айгаарай гэжэ Ван нэгэтэ хэлэhэн юм.

— Би тиигэжэ тухайлнаб,— гэжэ Сүрэн hанаа алдаба.

Дүтын добын саанаhаа хазаар моритой бүлэг зон харагдаба.

— Хитадууд! Сүрэн, үнөөхи саарhаяа бэлдэ!

Үнэхөөрөөшье хитад офицер солдадуудтаяа зэргэлэн, харгы хаан зогсобо. Гоё hайханаар хубсалhан, бүдүүрхүү омогоор шэртэhэн, дорюун томо хашабаа дээрэ налайлдаhан хоёр эхэнэрые тэрэ офицер хүйтэн харасаараа шэрбэбэ. Хатарша хөөрүү гурбан морид байра дээрээ эжэлжэ ядангяар хүйтэн газар туруугаараа сабшанад.

Саарhа уншаhан офицер гараараа зангаба. Солдадуудынь гэдэргээ сухарин, харгы гаргаба.

Модо тухай холо ошоод ябахадаа, Табангууд шангаар энеэбэ:

— Хубсаhан гээшэмнай гайтайл юм байна. Ямар бэрхэ hамгад гээшэбта — ёhотойл хатан дангина мэтээр hуужа гарабалта! Эдэшни мэниие hанахаар бэшэ. Барон Унгерн Үргөөдэ дүтэлэнхэй. Гой цайтяниин сэрэгүүдэй тэрьелхэгүйн тула урда зүгhөөнь хотодо ерэжэ ябана. Хорин мянган хасаг. ёhотойл алууршад баронд бии. Цахарнууд, баргадууд тэдээндэ ниилээ гэжэ хэлсэнэ.

— Ай даа, тэрэ бароншни мэхэтэйл шоно! Буряад хасагуудай отрядые нэгэ hүни Үргөөдэ эльгээгээ. Түрмэдэ байhан богдо хааниие хулуужа, Сагаан Дара эхэтэйнь Унгерндэ тэдэнь асараа. Мүнөө барон гээшэмнай «амиды бурханиие» хатантайнь абарhан агуу ехэ хүн болобо бшуу. Бүхы ламанар баронд туhалжа эхилхэнь.

— Оо! Манай Хасбаатар ламанарай ехэ отряд суглуулаад байна. Буудуулжа hургаа. Сүхэ-Баатарай ерэхые хүлеэнэ.

Түмэр улатай шаргын үргэнүүд нэгэ жэгдээр шаажан хахинана. Тэнгэри сэлмэг аад, үбэлэйхэер ямаршьеб боро үнгэтэй. Бүри холо үндэр хадануудай ербылдэхэнь энэ hаарал бүрүүл соо арайхан харагдана. Уhа голнуудай нуга тохойгоор үхэр мал бэлшэнэ. Саднань, хадануудай энгэртэ, адуун hүрэг таранхай. Хоёр бүхэнтэ тэмээд, тэдэнэй наагуур яаралгүйхэн гэшхэлэлдэнэ.

— Пет, хайшаа ошожо ябанабибди? Харгыhаа юундэ гарабаш? — гэжэ хёрхо нюдэтэй Сүрэн асуугаадхиба.

— Пүнсэгэйдэ таанадые абаашаха гэжэ Сүхэ-Баатар захиhан юм.

— Тэрэш хэн бэ?

— Хилын харуулшадай дарга. Сүхэ-Баатарай нүхэр.

— Пет, тэрэ Пүнсэгшни Хужар-Буланда алба хээ гү? — гэжэ Янжима hэргылбэ.

— Тэндэл дарга болоо.

— Аа.. Тиибэл танихаб. Ногообтор нюдэтэй... — Янжима hанаата болобо. — hайн хүн.

— Пет, үшөө удаан ябаха гүбди? Хоёр үртөө гү? — Сүрэн Петиин гарhаа боожыень абажа, эжэлжэ ядангяар hүхирбэ: — hы-лоо!

...Троицкосавск хотоhоо холо бэшэхэн оршоhон Маймачен — наймаашадай хото. Энэ городые манжуур амбан анхандаа барюулhан юм.

Эндэхи бүхы юумэн саг зуурын шэнги: гэр болон фанзануудынь жаахануур, түргэнөөр баригдаhан хаш, наадахай мэтээр харагдаха юм.

Тиихэдэородой Хяагта ямар гээшэб? Гэрнүүдынь бата найдамтайгаар баригдаhан, үндэрнүүд, томонууд. hүмэнүүдынь ербэгэрнүүд, жабхалан гоёнууд. Хэбэрынь ,ородууд Байгал шадар бууха даа, дайсад — манжуурнууд шэнги бэшэ, харин ёhотой нүхэд мэтээр ерээ бшуу...

Маймачен хэзээ хэзээнэйхиhээ шууятай. Чен болон Гой цайтяниин бута сохигдоhон сэрэгүүд эндэ сугларанхай. Шоно арhаяа аршалhан эдэ дайсадай урагшаа, нютаг тээшээ тэрьелхэ замынь хаагдашанхай.

Монголой делегадууд Москва хотоhоо бусахадаа, агуу баатар Ленинэй үнэтэй сэнтэй захяа үгэнүүдые асарба: «...Таанад, хитадуудтай бэшэ, олон нюурта политикануудтай, баяшуул — наймаашадтай тэмсэхэ зэргэтэйт. Хитад хүдэлмэришэд, таряашад хадаа Хитадай урдаhаа тэмсэлдэ танай нүхэд болохо зэргэтэй. Гүрэнэй, ажахын талаар бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэл гээшэ монгол революционернүүдэй эгээл зүб замынь болоно. Энэ тэмсэлые таhархай удархайгаар ябуулжа болохогүй, хүсэнүүдэй нэгэдэмэл эмхи, политическэ, гүрэнэй эмхи заатагүй хэрэгтэй...»

Зүблөөнэй түгэсхэлдэ Сүхэ-Баатар иигэжэ хэлэбэ:

— Агуу баатар Ленинэй алтан үгэнүүд сүлөөтэ арадуудай Монголой түлөө тэмсэлдэмнай ёhотой заабари, зүбшэл болохо зэргэтэй. Ленин — алтан гадаhан, зүг шэгыемнай харуулhан одо мушэн.

— Зүб, зүб! — гэлдэжэ намын гэшүүд дэмжэбэ. Гансал Данзан дуу шуугүй hууба.

— Би хилэ тээшэ ошохом. Манай штаб мүнөө дээрээ Хяагтада байха. Чойбалсан, Ринчино, Батухан Эрхүүдэ үлэхэ. Тэдэнэр сониниие, хуудаhануудые гаргаха. Гартаа буу барижа, арадай сэрэгэй зэргэдэ монголшуудай орохыень уряалhан листовконуудые тон олоор гаргаха шухала. Нүхэд, хилэ шадарай аймагуудта, хушуунуудта партизан отрядуудые үргэнөөр эмхидхэхэ саг тулажа ерээ...

СҮХЭ-БААТАР үдэшэ орой Хяагтада хүрэжэ ерэбэ. Грязнуха горхоной мульhэн дээгүүр гарахадаа, морининь халтираад, бүдэрэн алдаба. «Таханьмуудаа. Нилээд лэ холо ябагдаба ха юм даа»,—гэжэ Сүхэ-Баатар hанаба.

Хяагтын зүүн хада өөдэ гэшхэлүүлжэ, Лубсан Цыреновэй гэртэ тулажа ерэбэ. Бартааень нээжэ, мориёо оруулаад, шагнаархан зогсобо. Гудамжада хон-жэн. Гэр соо дэн носоно. Хүнүүдэй аалиханаар хөөрэлдэхэнь дуулдана.

Монголшууд үүдэ тоншодоггүй. Сүхэ-Баатар hэмээхэн гэнтэ орошобо.

— Тадтай! — гээд, Бүтид hүрэжэ бодобо. — Үбгэниинь ороhон хүниие танижархёод, гараа hарбайн, урдаhаань ерэбэ.

— Сүхэ, манай хүндэтэ нүхэр!..

— Би мүнөө Сүхэ бэшэб. Хитад наймаашан Ван гээшэб. Иигээд мүнөө намайе нэрлэхэ болобот.

— Тиимэ, тиимэ! Бидэшни мэдэнэбди. Шиниимнай алтан тархиин түлөө арбан мянган доллар сэбэр алтаар түлэхэбди гэжэ хитадууд соносхонхой.

Бүтид шэрэм дээрэ гүсэтэй сайгаа табиха зураа, сухалтайгаар иигэжэ гэмэрнэ:

— Хитад хара нохойнууд, бүхы хото сэогуурнай шамайе бэдэрнэ. Шуhа уhандаа хахажа үхэhэй тэдэ золигууд! Ши... Ван нүхэрнай, hанаагаа бү зобо, хяагтынхид хёблохогүй.

Сүхэ-Баатар миhэд гэбэ.

— Үнэн сэхэ нүхэдтөө ерэhэнээ би мэдэнэб,— гээд, ута хормойтой халаад дэгэлээ тайлаад, шалада дэбдигдэhэн зузаан шэрдэг дээрэ эсэнгээр hуушаба.

Айлшанайнгаа урда Бүтид набтархан шэрээ табиба. Үндэр зэд домбо сооhоо hүтэй сай хэжэ, Сүхэ-Баатарта hарбайба.

Сүхэ ундаа хүрэшэнхэй. Халуун сай жаргажа ууба. Гэрэй эзэдэй хөөрөө абяа шэмээгүй шагнан hууна.

— Манайдаш буфер зандаа. Сэлэнгын баруун бэедэ совет засаг тогтоогдонхой, — гэжэ Лубсан хамар дороо аалихан гүбэрнэ.— Хэрэгнай муудаа. Дабhа хаанашье олохогүйш. Сагаантан үгы. Нэгэ талаараа hайн гээшэ гү даа. Буфер, буфер... Тиибэшье эндэш большевигууд диилэнэ. Би эндэхи коммунистнуудые hайн мэдэхэб. Ерүүл дарганар яhала бараг зон. Баhал большевигууд. Хара ухаагаараа ойлгоходом, бэрхэл хүнүүд. Юрэдөө, мүнөөшье hэргылжэл ябамаар. Муу амитан олон... Шамайе Юреоhөө ерэhэн огородшон гэхэб. Ахань эндэ үхөө гэжэ...

Уурал бааяhан хониной мяха Бүтид шэрээ дээрэ табиба.

— Эдеэлыт даа. Яhа уhан юм даа, яахабши? Мяханай үнэртэй ха юм,— гэжэ эхэнэр дахин гэмэрбэ. — Сэржэмэй нэгэ юумэн бии юм аад... Тэрэ саадахиш үни hалгаагаа ааб даа. Шоно хонин хоёр суг хамта байжа шадахагүй..

Сүхэ-Баатар энеэшэбэ:

— Зүб лэ тиигээ. Битнай уудаггүй hэмнайб. hанангүй аалта?

— hананабди, hананабди! — гэжэ зэмэтэй эзэн айлшанаа дэмжэбэ.

Урданай ёhо заншалаар, үдэшын эдеэнэй hүүлээр эрэшүүл тамхияа залалсаба. hүүлэй үедэ болоhон hонинууд тухай Сүхэ-Баатар асууна.

Гэрэй эзэнэй хөөрөөгөөр, Үргөөдэ юрэ бусын, аймшагтайл юумэнүүд боложо байна хаш даа. Унгерныин сэрэгэйхид зэрлиг дошхоноороо, ээрхэгээрээ сагаан хитадуудые ахижа гараа, холо хойно хаяа.

— Бүтид ахай,— гэжэ Сүхэ-Баатар аалихан хандаба,— миний hамган хүбүүн хоёрые нүхэдни арай шамайхан абараа.

— Тадтай! Ум маани бадмай хум! — Гэрэй эхэнэр эжэ эхигүй наманшалшаба.— Бурхан багша хараа! Мүнөө тэдэшни хаанаб?

— Холо бэшэ. Эндэhээ нэгэ үртөө газарта. Танайда асархадам болохо гү?

— Тадтай! Иигэжэ есуухаяа эшэхэеэ янаш! Эрхүүгэйнгээ ородуудай дунда али тад ондоо болошоо гүш? Ородууд гээшэш hайн зон. Теэд заншалынь өөhэдын. Заримдаа энеэдэтэй.

— Миниишье ошоод асархадам болохо,— гэжэ Лубсан хажуу тээhээ оробо.

— Би өөрөө асархаб наашань. Юрэдөө, мандашни уужам гэр үгэхэ, гэр бүлэмни ехэ бшуу. Хэдэн мянган аха дүүнэр, эгэшэнэр.

— Тиимэ, тиимэ,— гэжэ үбгэн hамган хоёр баяртайгаар зүбшөөбэ.

Гэрэй эзэд бүхэ үргэhэ нойртоо унинэй абтанхай. Теэд Сүхэ-Баатар унтажа ядана. Хаанаб даа, холо сэнхир хүхэ уняарта абтанхай. Богдо уулань, тэрэнэй наадахи үргэн уужам тала дайда нюдэндэнь харагдахадал гэнэ. Үргөөгэй үйтан гудамжанууд, нэгэ үйлсэдэхи бишыхан гэр үзэгдөөд орхино. Тэндэ hанаата болонхой Кучеренко, Гембаржевский, Цыбиктаров гэгшэд hууна. Хатан Баатар Максаржаб, багша Жамьян, Даминсүрэн Үргөөгэй шороной өөртэ hажана...

Элдэб бодолнууд Сүхын толгой соо үйрэлдэнэ: «Тэдэнэрни яажа байна хаб? Хайшан гэжэ тэдэнээ абарха болонобиб!»,

ХЯАГТЫН-АДАГАЙ партизан Сергей Болосатов гашуурайнгаа бүреэгээр нэгэ зүг тээшэ зааба. Хилын хажуудахи нэгэ хүндыдэ оршоhон заахан гэр нюдэнэй үзүүртэ харагдаба.

— Сүхэ-Баатар дарга, тэрүү тэндэ монгол хилын сахюулшадай ноён Пүнсэг hуудаг. Мүнөө Хяагтаяа бусахыем зүбшөөгыт. Хүрэхэ газартатнай таниие бүтэн бүлөөн хүргөөб гэжэ дарганартаа битнай элидхэхэб.

— Зүбшөөнэб, нүхэр партизан. Зүгөөр намайе иишээ хэншье эльгээгээгүй. Нүгөө дэртөө бусахаб.— Сүхэ-Баатар мориёо нэшээд, hэеы гэр тээшэ гүйлгэшэбэ

Гэрhээ холо бэшэхэн хонин hүрэг бэлшэнэ. Заахан ухибуутэй нэгэ эхэнэр тэрэнэй хажууда харагдана. Сүхэ-Баатар моринойнгоо ама татаба: миний хоёр ха юм!..

Тэрэ эхэнэр үхибүүн хоёр урдаhаань гүйлдэшэбэ...

Сүхэ-Баатар юундэшьеб моринhоо hүрэжэ буугаад, эмээлтэhээ түргэнөөр тэдээндэ хүрэхэ юумэндэл баhал харайба.

Янжима эсэнгээр байра дээрээ зогсожо, заахан Галсанаа бэедээ хашаба. hүүлдэнь хүбүүгээ гар дээрээ үргөөд, гүйжэ ерэhэн үбгэндөө hарбайба.

— Ямараар турашообши? — гэжэ шэбэнэжэ үрдибэ.

Хүбүүгээ Сүхэ-Баатар үргэн үбсүүндээ хашаад, нүгөө гараараа Янжимаяа тэбэрибэ.

— Амиды мэндэт! Амар сайн! — гэжэ эршэтэйгээр шуухирба...

Хилын харуулай сэрэгэй хубсаhатай Пүнсэг гүйлгэжэ ерэбэ. Сүхэ-Баатарые харамсааараа, баярай нулимса нюдэндөө ялалзуулба.

— Багшамни! Амиды мэндэ хаямта!.. Амар сайн, жанжан!

— Ямар жанжанаа дурдабаш? Сэрэггүй жанжан байдаг юм гү?

— Үгы, нүхэр Сүхэ-Баатар. Сэрэгшье үни бэшэ болоо. Зүгөөр хэдэн партизан отряд шамайе хүлеэжэ байна.

Сүхэ-Баатарай хаб хара нюдэд зол жаргалай галхануудаар ялалзаба. Баярай омог долгин сэдьхэл сооно эбхэрбэ хэбэртэй. Заахан хүбүүгээ толгой дээрээ үргэбэ.

— Хубисхал мандаха болтогой!

ГЭРЭЙ эзэн эхэнэр Ичин-Хорло, Янжима, Сүрэн гурбан бууза түргэхэн хээд, тэрэ зууранъ шанажа, эрээн марьян модон табагууд соо уурал баатар асарба. Теэд эрэшүүл сүлөөгүй. Хөөрэлдөөн ехэ. Заахан Галсан эжэлэнгүй нэгэ бууза саб шүүрэжэ абаад, халажа байгаад эдихые hэдэнэ.

— Эди, эди, Галсан... Ехэшүүлшни зугаадаа hогтонхой. Ши үрдижэ аба,— гээд, Ичин-Хорло хүхюунээр шоглоно.

— Хасбаатар, Догсом, Лосол гэгшэд Хираан нуур тээшэ ошоод, хилын харуулай айлнуудта хүрэхэт. Тиихэдээ Табангууд, Сүрэн, Мягмар гэгшэд Сэлэнгые үгсэхэт. Хилын харуулшадые, малшадые тэмсэлдэ уряалхат. Хилэ сахигшадшни буу шуутай. харин малшад шадаха зэргээрээ зэбсэг олоно бээз. hэеы гэрнүүдээ асархаяа бү мартаг. Суглархагазарнай — Сэлэнгэ Орхон хоёрой уулзадха. Зохид тээрүү газар. Тэндэ сэрэгэй hургуули хэжэ эхилхэбди. «Монголын үнэн» сониниие, листовконуудые абаашагты.— Сүхэ-Баатар гэрэй эзэн эхэнэр тээшэ энеэбхилэн хараба.— Ичин-Хорло, хүлисэ. Буузамнай хүршэбэ гү?

ҮРГӨӨДЭ хон-жэн болошонхой. Сагаан баронhоо айжа hүрдэhэн хүн зон хэрэггүй hаа, газаашье гаранагүй. Гансал тарган ламанар, улаан хүзүүбшэтэй томо томо нохойнууд хотын үйтан гудамжануудаар зайгуултана. Саазалагдаhан хүнүүдэй бэенүүдые хотоhоо холо бэшэ абаашажа хаяна. Үхэгшэдэй мяха эдижэ садашаhан нохойнууд бүри жаргашанхай. Турлааг, хирээ, шаазгайнууд олоороо ниидэнэ... Богонихон саг соо дүрбэн зуу гаран хүнэй үхэhэн бэенүүд эндэ хаягдаа...

Хотын хүн зон зөөри зөөшэеэ, алта мүнгэеэ эндэ тэндэ нюужа эхилэнхэй. Теэд Унгерныин дээрмэшэдhээ юумэ далдалхын аргагүй. Унхи hайтайнууд.

Буугай hүрэхэ, эхэнэркүүдэй, үхибүүдэй ёолохо, уйлаха хотодо замханагүй. Буугай замагууд тас-няс хаагдажа, нээгдэжэ, эрэшүүлэй хахир бүдүүн хоолой дуулдана: «Бууда, бууда, хара шолмос! Нүгэлөө hүүлдэнь хэзээшье эдлэхэш! Манайхин ерэхэл байха!».

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

ХҮН БА байгаали

ТЭДЭНИИЕ ХАМГААЛХА ЁҺОТОЙ

Буряад ороной байгаали, амитадай аймагые хамгаалгада, агнуури-олзоборилгын ажахын хүгжэлгэдэ зорюулагдаһан хэдэн ном Буряадай номой хэблэлээр нёдондо гараа һэн. Тэдэнэй дунда «Они нуждаются в охране» гэһэн ном онсо һуури эзэлнэ. Энэ ном удха шанараараа республикымнай Улаан ном болоо гэжэ хэлээ һаа, олоной ниимэ һанамжые мэдүүлһэн байхаб. Буряадай гүрэнэй Д. Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтай доцент Ц-Ж. З. Доржиевай хүтэлбэрилһэн бүлэг эрдэмтэдэй хэһэн ехэ худалмэри ном болоҗо, биологиин багшанарта, мэргэжэлтэдтэ болон байгаали тухай асуудалнуудаар һонирходог уншагшадта дурадхагдаба.

Республикынгаа тала дайдын, ой тайгын ан амитадай ба ургамалнуудай хамгаалагдахаар болоһон түхэл янзануудтай уншагшадые танилсуулжа, тэдэнэй мүнөөнэй байдал, тоо бүридэл тухай хөөрэжэ үгэхэ гэһэн зорилго табигдаһан байгаа.

Имагтал хүн зоной хайра гамгүй хюдалгаһаа үндэһөөрөө хосорһон амитад, ургамалнууд тухай олон жэшээнүүд эрдэм ухаанай түүхэ соо бии. Зүгөөр амитад болон ургамалнуудай аймагта мүнөө үедэ тохёолдоһон аюулта байдал жэлһээ жэлдэ һүжэржэ байна. Техническэ дэбжэлтын түргэн хүгжэжэ байһан сагта мүнхэ байгаалиин баялигуудые ашаглажа байхадаа, заримашуулай хайра гамгүй, холын хараа бодолгүй ябуулгануудһаа тэрэ нютагуудтахи амитадай амидаралай эрхэ байдал тэнсүүринээ алдана. Хоёрдохёор гэхэдэ, хуули бусаар агнаха, загаһа бариха дуратайшуул байгаалида мүн лэ ехэ хохидол үзүүлнэ. Ушар тиимэһээ һүн тэжээлтэй амитадай 27 түхэл энэ ном соо оруулагдаа. Жэшээлхэдэ, боро туулай, олбо, хомяк гэхэ мэтэ.

Мүнөө үедэ 340 гаран янзын шубуу шонхор республикымнай дэбисхэр дээрэ амидардаг. Номой авторнууд үндэһөөрөө хосорхо түйлдаа хүрэһэн, мүн хоморой шухаг болоһон шубуудай 63 түхэлые нэрлэбэ. Эдэ хадаа СССР-эй, РСФСР-эй болон Уласхоорондын Улаан номуудта оруулагдаһан даурийн тохорюун, сагаан һүүлтэй далайн бүргэд, сапсан, сагаан тохорюун, элеэ шубууд мүн. Тиихэдэ һүүлэй үедэ үсөөн болоһон талын ба юрын бүргэдые, хилэнние, харсагые, дууша хүн шубууе хамгаалгада абаха шухала гэжэ эрдэмтэд ном соогоо дурадхана.

Дэлхэйн эрдэмтэдэй һонирхол ехээр татадаг сагаан тохорюунда номой авторнууд тусгаар анхарал хандуулаа. Газаахи түхэл шэнжээрээ боро тохорюунһаа нэгэ бага томошог, дунда зэргээр 8 килограмм шэгнүүртэй эдэ шубууд Сэлэнгэ мүрэнэй адагта, Яруунын нуурнуудта хэдэн удаа үзэгдэһэн байна. Дэлхэй дээрэ оройдоол 250 сагаан тохорюун амидардаг. Тэдэнэй олонхинь Яхадай тундрада, мүн хүнэй ябадаггүй, ехэ шиниг нойтотой газарнуудта амидардаг ха. Эмэ тохорюунь хоёр дахин үндэгэлнэ, тэрэнээ даража, дальбарааннуудые гаргадаг. Юрэнхыдөө нэгэ дальбарааннь өөдэлдэг. Юуб гэхэдэ, шадалтай нэгэниинь тулюураа оодэлхэеэ болинторнь тоншожорхидог юм. Эдэ шубуудай һүрэгые олошоруулхын тула совет орнитологууд ехэ үүргэ дүүргэдэг байна. Сагаан тохорюунуудай амидардаг газарые харууһанда абаха талаар хэмжээнүүдые ябуулдаг юм. Тээмэндэ түбэй нэгэ газетэ соо һонин мэдээсэл толилогдоо бэлэй. Удхань ниимэрхүү: эмэ тохорюунай түрүүшынхиеэ гаргаһан хоёр үндэгые эрдэмтэд нюусаар үүрхэй сооһоонь абажа, инкубаторта хэхэдэнь, сагаан тохорюун хоёрдохиёо хоёр үндэгэ гаргаха баатай болодог байна.

Тиихэдэ тоодог хоморой шухаг шубуун болонхой. Тэрэ гол түлэб жэгдэ талада үндэр ногоон соо үүрхайгаа түхеэрдэг, дальбарааннуудаа гаргадаг заншалтай. Һүүлэй жэлнүүдтэ шэнэ газарнуудай ехээр хахалагдахала, тоодогууд һуурижаһан газарнуудһаа нүүхэ баатай болоһон байна. Зүгөөр тэдэнэй гол дайсанинь браконьер юм. Тоодогой үдэнүүд бэеһээнь тоһодогдодоггүй тула хура бороотой, жабартай үедэ гордойжо хүрэшэдэг. Тиимэһээ тэрэ ниидэн бэеэ абаржа шадахаяа болишодог. Энээниинь мэдэхэ хомхой хоблог хүнүүд моло, шулуугаар шубуудые сохижо хюдадаг.

«Они нуждаются в охране» гэжэ ном бидэнэй шананал гашуудал, оршон байгаалине хамгаалха онол арганууд, мүн оруулагдаһан бүхы ан амитадые ба ургамалнуудые хамгаалгын грамота болобо гэжэ хэлэлтэй. Ном ойлгосотойгоор бэшэгдэжэ, үнгэтэ зурагуудаар шэмэглэгдэнхэй.

Ф. СОРОКИН.

ҮРГЭН БЭЛЭДХЭЛ ҮШӨӨЛ ХЭРЭГТЭЙ БАЙБА

Хоёр үдэрэй туршада Буряадай АССР-эй 25 жэлэй нэрэмжэтэ стадион дээрэ «Магистралиин галнууд-86» гэһэн искусствын Бүхэсоюзна X фестивалиин ехэ һайндэр үнгэргэгдэбэ. Энэ һайндэртэ хабаадалсахаяа ерэгшэд Улаан-Үдэ хотын предприятинуудта, Соёлой ордон болон байшангуудта, соёлой ба амаралтын сэсэрлигүүдтэ хүрэжэ, уулзалгануудые үнгэргэһэн, наада табиһан байна.

ИСКУССТВЫН ехэ һайндэрнүүдые оло дахин угтажа абаһан стадион баяр ёһололой шэмэгээ хэдэрэнхэй. Советскэ Союзай, РСФСР-эй, ороноймнай аха дүү 15 республикын тугууд һэбшээндэ намилзана. Тугуудай доро энэ һайндэрэй һүлдэтэ тэмдэг харагдана. Тэрэнэй сэхэ урда, стадионой нүгөө талада республикымнай шагналнууд — Ленинэй, Октябриин Революциин, Арадуудай Хани барисаанай орденууд наранай туяада яларна. Стадионой хүжэ ногоон хибэсэй тэг дунда буряад заншалта угалза, хээнүүдээр шэмэглэгдэһэн хэмэл ендэр... Иимэ оршон байдалда искусствын ёһотой ехэ һайндэр хүлеэһэн мэдэрэл түрэнэ. Харагшад үсөөн шэнгеэр үзэгдэнэ, байд гээд олошоржошье магад...

Гол трибунаһаа гүйдэлөөрөө гараһан Росконцертын конферансье Марк Трубецкой ендэр дээрэ гаража, харагшадые амаршалхадаа, уран һайхан үреэлээ айладхаба. Хоёр жэлэй саана, Россин гүрэнэй бүридэлдэ буряад ороной һайн дураараа ороһоор 325 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан искусствын уран бэлигтэнэй концертые хүтэлһэн хүхюун соггой энэ конферансье һайндэртэ хабаадаха артистнуудые өөртөө уриба...

Хэдэн минутын үнгэрһэн хойно СССР-эй арадай артист, РСФСР-эй Гүрэнэй М. Глинкын нэрэмжэтэ шангай лауреат Дугаржап Дашиев суудa гараһан «Түрэл хизаар орон тухай» дуугаар һайндэрые нээбэ. Энэ дуунай автор, Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, композитор Анатолий Андреев Д. Дашиевай дуулахые пианино дээрэ аялгатуулан дэмжэбэ.

С. Туликов, Л. Ошанин гэгшэдэй олондо мэдээжэ болоһон «Мать Россия моя» гэһэн дуугаар Гүрэнэй Пятницкиин нэрэмжэтэ ород арадай дуунай академическэ хоорой солистка Антонина Сорокина концертые үргэлжэлүүлбэ. Удаань Росконцертын бальна хатарай ансамблиинхид «Хабарай хүлгөөн» гэһэн вальс гүйсэдхэбэ.

— Мүнөө нютагайтнай басагад дуу ханхинуулхань,— гэжэ Марк Трубецкой баяртайгаар мэдүүлбэ.— Ород арадай дуунуудые гүйсэдхэгшэдэй конкурсын лауреат Галина Шаталова!

Сайбалзама сагаан платитай, гуша гаран наһанай эхэнэр түргэнөөр эстрада дээрэ гаража, ород арадай «Научить ли тя, Ванюша» гэжэ дуу ханхинуулба. Һүүлээрнь Эстониин ССР-эй түлөөлэгшэд — «Витамин» гэжэ бүлэгэй 6 хүгжэмшэн һайханаар дуу дуулахаһаа гадна, дээдын гарай хүгжэмшэд байһанаа харуулба. Эстрадын артистнуудай Бүхэсоюзна конкурсдо илаһан Еленэ Ткачева онтохошо хөөрөөшын шадабаритай юм ха. «Гэрэл» гэжэ онтохонойнгоо түгэсхэлдэ «һарюу нюуртай һаа, гэрэлые дэмы гэмнэһэнэйшье үлүү» гэһэн Гоголиин далита үгэнүүдые хэлэхэдэнь, альга ташалган зэдэлшэбэ.

Эстрада дээрэ арадай аман зохёолой «Медоборы» гэжэ ансамбль. Украин заншалта хубсаһатай басагад, хүбүүд ород, украин арадуудай дуунуудые хоолойгоо ниилүүлэн, таһалдуулан гүйсэдхэбэ. Цимбала, скрипкэ, бандура, халбага мэтын национальна инструментнүүдые һөөл зөөлэхэнөөр аялгатуулхыень шагнахада урматай байгаа. Тернопольско областной филармонидо эмхидхэгдэһэн энэ коллектив социалис харилсаа холбоото оронуудай дуунуудай Бүхэсоюзна конкурсдо, арадай аман зохёолой дуунай-инструментальча ансамбльнуудай республиканска фестивальда илаһан габьяатай.

Сайбар сагаан толгойтой, хара костюмтай дуушан «Үхибүүнэй зураг», «Росси — эхэ нэрэй нэрэ», «Үхибүүн, эхэ» гэһэн дуунуудые гунигтайгаар гүйсэдхэбэ. Энэ хадаа дуушадай Бүхэсоюзна конкурсын лауреат, композитор-дуушан Евгений Клячкин гээшэ. Удаань Росконцертын бальна хатарай ансамблиинхид румба маягай дэбтэсэ доро «Карнавал» гэжэ хатар гүйсэдхэбэ.

Һайндэрэй хоёрдохи хубиие нарата Грузиин түлөөлэгшэд нээбэ. Грузиин ССР-эй габьяата артист Гено Феолия гэгшын хүтэлбэрилһэн хүгжэмшэдэй аялга доро Мераб Сеамашвили, Зураб Цискаридзе гэгшэд гунигтай дуунуудые дуулабад. Тэдэнэй удаа гараһан уласхоорондын конкурсын лауреат Сергей Захаров мүнөөхил хонгёо, хүсэтэй хоолойгоороо харагшадые баясуулаа. «Хонхо», «Бү ошо», «Баатарай хүсэн» гэһэн дуунуудай баглаа шагнагшадтаа тэрэ бариба.

Москвагай миниатюрнуудай театрай артистнар Юрий Чернов, Рудольф Рудин гэгшэд Михаил Жванецкиин сатирическэ үгүүлэлнүүдые уншабад. «Доживем до понедельника», «Из жизни начальника уголовного розыска» мэтын кинофильмнүүдтэ наадаһан, мүн хоёр жэлэй саана энэл ендэр дээрэ өөрынгөө мэргэжэл тухай шоглон хөөрэһэн Ю. Чернов энэ удаа балайшье һонирхолтойгоор харагдабагүй. РСФСР-эй габьяата артист Р. Рудиниие телевизионно «13 стулай кабачок» гэжэ дамжуулгада пан Гималайскиие наадаһаарнь харагшад мэдэхэ байжа, хөөрөөснь даамайгаар хүлеэн абаба.

Эстрада дээрэ «Парафраз» гэжэ ансамбль, дуушан Константин Киселев. Түбэй телевидениин «Шире круг», «С песней по жизни» гэһэн дамжуулгануудта хэдэн удаа хабаадалсажа мэдээжэ болоһон К. Киселев элдэб конкурснуудта яһала урагшатайгаар гаралсаһан байна. Эстрадын артистнуудай Бүхэроссин конкурсдо илаһан, Дрездендэ үнгэргэгдэһэн шлягер-дуунуудай фестивалиин дипломдо хүртэһэн энэ залуу дуушан дуу гүйсэдхэхэ үедөө байра дээрээ зогсодоггүй, харайлгажа, хатаржа байдаг заншалтай хаш. «Марафон», «Аэробико», «Юрын робот» мэтын нэгэ үдэрэй солотой дуунуудые хангюурдахадаа, нэгэ ендэр дээрэһээ, нэгэ талмай дээгүүр гүйжэ ябаад дуулаха юм.

Искусствын ехэ концертдэ республикымнай үшөө хоёр дуушад хабаадалсаа. Буряадай АССР-эй габьяата артистнууд — Галина Кондратьева «Нангин сэдьхэл», Виктор Батуев «Хүрин хээр» гэһэн дуунуудые ханхинуулһан байна. Ленинскэ комсомолой шангай лауреат дуунай-инструментальна «Водограй» гэжэ ансамбль Украинын ССР-эй габьяата артистка Людмила Артеменко концертын түгэсхэл дээрэ гараба. «Зуун нүхэд», «Карнавал» гэһэн

МОСКВА '86 ҺАЙХАН ХҮСЭЛЭЛЭЙ НААДАНУУД

ҺАЙХАН ХҮСЭЛЭЛЭЙ НААДАНУУД

Һайхан хүсэлэлэй нэгэдэхи наадануудай Москвада баярай оршон байдалда нээгдэлгэ, тэрээн дээрэ М. С. Горбачевой хэлэһэн үгэ минии зүрхэ сэдьхэлыем ехээр хүдэлгэбэ гэжэ тамаралгаар США-гай суглуулагдамал командын гэшүүн Рэнди Эверетт ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ. Энэ гоё һайхан зүжэглэмэл нааданда хабаадагшадай мэргэжэл шадабари зүрхэ сэдьхэлыемни илангаяа ехээр ханаагаа. Сэхыень хэлэхэдэ, танай орондо ерэзд байһан түрүүшынгээ үдэрнүүдтэ совет хүнүүд үгэ дуугүй зон гээшэ гү гэжэ һанаа һэм. Гэбэшье энэ һанамжамни Лужникидэ тэд хубилһан байха юм.

— Наадануудай нээгдэлгын баяр ёһолол гайхамшагта, юунтэйшье жэшэшэгүй үзэсхэлэн һайхан байгаа. Би Москвада ходо ерэдэгби. Тиигэбэшье иимэ ехэ мүрысөөнэй иимэ үзэсхэлэн һайханаар нээгдэхыень огто хараагүйб. «Спортдо тогтоогдоһон хани барисаанһаа — дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха хүрэтэр!» гэһэн уряатай эдэ наадануудай Олимпиин наадануудай үндэһэ һуурике табигша Пьер де Кубертенэй «О, спорт! Ши түби дэлхэйдэ эб найрамдал түхеөнэш!» гэһэн алдар суудa гараһан үгэнүүдые бодото дээрэнь бэелүүлнэ гэхэдэ алдуу болохогүй,— гэжэ мүнөөнэй табан зүйлөөр ба биатлоноор уласхоорондын холбооной вице-президент француз Эмиль Жаро хэлэбэ.

Суббото болон амаралтын үдэрнүүдтэ «Олимпийский» гэжэ спорткомплексын бассейн соо 16, хүнгэн атлетикээр 9 комплект медальнууд эзэеэ олоһон байгаа. Табан зүйлөөр мүрысэгшэд болон баскетболист басагад шанда хүртэхын түлөө тэмсэлээ үргэлжэлүүлбэ.

Арменин Ленинакан хотын 21-тэй атлет Роберт Эммиян утые харайлгаар 8 метр 61 сантиметрэй үрэ дүн харуулжа, түрүү һуури эзэлхэһээ гадна, 1980 ондо Москвада болоһон Олимпиадын чемпион Лутц Домбровскиин (ГДР) тогтооһон Европын рекордые 7 сантиметрээр үлүүлээ. Үшөө нэгэ совет спортсмен Андрей Прокофьев дабалтануудтай 110 метрэй урилдаанда 13,28 секунда саг харуулжа, 11 жэлэй урда тээ француз Ги Дрю гэгшын тогтооһон рекордые дабгаба.

Москвагай Олимпиадын хоёо дахин чемпион Мирус Ифтерэй алдар габьяае үргэлжэлүүлжэ байһан Белайне Динсамо Эфиопиин атледүүдэй алдар сууе дахинаа баталба. Дэлхэйн 14 ороной 96 хүн марафоной урилдаанда хабаадаа. Тиихэдээ түрүүшын километрһээ урагшаа гаража, Динсамо хоёрдохи һуури эзэлэгшые дүшөөд секундаар ахиһан байха юм. Тэрэ 42 километр 195 метрые 2 час 14 минута 42 секунда соо гаталаа.

Энэ жэлдэ Динсамо тус зайе 2 час 08 минута 29 секунда соо гаталжа, ехэ ерээдүйтэй байһанаа харуулаа һэн. Аддис-Абебэ хотын полициин хүдэлмэрилэгшэ түрүүшээ футболоор һонирходог бэлэй. Харин нёдондонһоо урилдаанай харгы дээрэ гараһан байна.

100 метртэ урилдаан суглаагшадые ехэтэ һонирхуулба. Эндэ утые харайлгаар дэлхэйн чемпионка, рекордсменка Хайке Дрекслер (ГДР) Олимпиин наадануудай чемпионка, дэлхэйн рекордсменка Эвелин Эшфорд (США) хоёрой хоорондо айхабтар шанга тэмсэл болобо. Тэдэнэр хоюулаа энэ зайе 10,91 секунда соо гаталһан байна. Американ спортсменка түрүү һуури эзэлбэ.

—Би Москвада хоёрдохёо ерэбэб,— гэжэ Эшфорд хөөрэнэ.— Москвагайхидай урин дулаан, зөлдэр зулгы зангаар үшөө дахин сэдьхэлээ ханабаб. Тэдэнэр маанадые хүндэмүүшэ халуунаар угтаһан байна. Мүрысөөн халуун, шанга тэмсэлдэ үнгэрнэ. Табло дээрэ нэрэ, обогоо харахадаал, илаһанаа ойлгоо һэм.

Тамаралгын бассейн соо үшөө нэгэ Европын рекорд тогтоогдобо. ГДР-эй спортсменка Анке Мерит 1500 метртэ юрын аргаар тамархадаа, 16 минута 20,30 секунда саг харуулжа илалта түйлаа.

(ТАСС).

Шатар

«ТРУД» ТҮРҮҮШЫНХИЕЭ ТҮРҮҮЛБЭ

Шатараар Буряадай АССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө командна мүрысөөн болоҗо дүүрэбэ. Үнгэрэгшэ жэлэй мүрысөөнэй дүнгүүдээр ЛВРЗ-гэй спортивна клубай командада бэлэн амжалта ерэхэ ха гэжэ һанагдаа бэлэй. Тиихэдэ ЛВРЗ «Буревестник» хоёрой хоорондо хатуу шанга тэмсэл болоҗо, һүүлшынгээ уулзалгада студентнэр илажал гараа.

Тодорхойлходо, түрүүшын уулзалгада ЛВРЗ-гэй СК «Урожай» бүлгэмэйхидтэй (4:4) тэнсэхэдэ, ВСТИ-гэй студентнэр болон багшанарһаа бүридүүлэгдэһэн «Буревестнигэй» команда 8-дахи ДЮСШ-гай шатаршадые арай-шамай (4.5—3,5) шүүбэ. Харин «Трудайхид», «Забайкалецай» командые аяар 5,5:2,5 гэһэн тоотойгоор илабад. Иимэ наадые һанахадаа, энэ жэлдэ шангал тэмсэл болохо байха гэжэ багсаалаа һэм.

Харин мүнөө жэлэй мүрысөөндэ 3 уулзалгын һүүлээр ЛВРЗ-гэй СК, «Буревестник», «Труд» 15,5, 15, 15,5 очконуудтай ябаба. Удаадахи уулзалгануудта ЛВРЗ-гэй СК-ае 5,5:2,5, «Буревестнигые» 4,5:3,5 гэһэн тоотойгоор «Труд» бүлгэмэй шатаршадай илэхада, түрүүшын һуурида ямар команда гарахаб гэжэ гансата эли болошобо. Удаадахи һууринуудые эзэлхын түлөө тэмсэл «Буревестник», «Спартак» бүлгэмүүдэй, ЛВРЗ-гэй СК-гай хоорондо бүри ехэ хүсэтэйгөөр эхилбэ. 2-дохи һуурида гарахын түлөө ЛВРЗ-гэйхид 8-дахи ДЮСШ-гай эдир шатаршадые «хуурайгаар» —8:0 гэһэн тоотойгоор, «Буревестник» «Спартагые» нэгэ үлүү тоотойгоор илаха ёһотой байгаа. 8-дахи ДЮСШ-гай командые буруугаар бүридхэһэнэй хойшолон мүнөөл гараба ха юм. Юуб гэхэдэ, тус командын бэрхэ шатаршад 5 уулзалга үнгэргөөд, һурагшадай дунда шатараар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ ябашахадань, эдир шатаршад «Спартагай» командын түлөө наадаа. Ушар тиимэһээ ЛВРЗ-гэй СК наадангүйгөөр 8 очко бэшүүлхэдэнь, студентнэр (4:4) тэнсээ.

Хамта дээрээ 33.5 очкотой болоһон ЛВРЗ-гэй СК хоёрдохи, 32,5 очкотой «Буревестник» гурбадахи һууринуудта гараа. 37 очкотой болоһон «Трудай» шатаршад түрүүшынхиеэ республикын чемпион болобо.

Чемпион болоһон «Труд» командада дамжуулгын кубок, Хүндэлэлэй грамота, шатаршадтань илагшадай жетонууд, грамотанууд барюулагдаа. Өөр өөрынгөө хюлгэдэ түрүү һуури эзэлэгшэд грамотаар, үнэтэ бэлэгээр урмашуулагдаа.

* * *

Мүрысөөнэй һүүлээр Буряадай АССР-эй шатарай федерациин гэшүүдые һунгалга болоһон байна. Шатарай федерациин түрүүлэгшээр «Правда Бурятии» газетын редакторай орлогшо Д. Санжиев һунгагдаа.

Л. ГАРМАЕВА,
РСФСР-эй категориин судья.

Хүнгэн атлетикэ

«СПОРТЫН ХАТАНДА» — ОНСО АНХАРАЛ

Хүнгэн атлетикээр республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Буряадай АССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ болобо. Тэрээнтэй хамта Забайкалиин сэрэгэй округой чемпионат үнгэргэгдэһэн байгаа. Спортын хэдэн бүлгэмүүдэй 300 гаран атледүүд энэ мүрысөөндэ хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байха юм.

«Спортын хатанай» зарим зүйлнүүдээр яһала һайн үрэ дүнгүүд гүйлагдаа гэжэ абаһаар лэ тэмдэглэлтэй. Гэхэтэй хамта зарим зүйлнүүдээр, илангаяа техническэ зүйлнүүдээр манай республикын хүнгэн атледүүд үшөөл гээгдэжэ ябана гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүд — уласхоорондын классай спортын мастернууд П. Яковлев, Н. Мироманова, спортын мастернууд Г. Темников, Ю. Федоров, И. Зайцева гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө зүйлнүүдтэ үндэр үрэ дүнгүүдые харуулжа, суглаагшадай магтаалда хүртэһэн байна.

800 метрэй урилдаанда П. Яковлев, Г. Темников хоёрой хоорондо һонирхолтой шанга тэмсэл болобо. Имагтал һүүлшын метрнүүдтэ урагшаа гаража, Павел Яковлев илалта түйлаа — 1 минута 54,9 секунда. Эндэ һаяхан Сочи хотодо үнгэргэгдэһэн бүхэсоюзна мүрысөөндэ 3000 метрэй урилдаанда толотомо илалта түйлаһан Геннадий Темников 0,1 секундаар гартаба.

Хүбүүтэй болоҗо, жэлһээ үлүү саг соо һорилго бэлэдхэлээ хэнгүй байһан Надежда Мироманова дабалтануудтай 100 метрэй зайе 14,4 секунда соо гаталжа, республикын чемпионка болоо. Удаань утые харайлгын сектортэ гарахадаа, 6 метр 02 сантиметр үрэ дүн харуулжа, мүн лэ түрүү һуури эзэлһэн байха юм.

Улаан-Үдын гарнизоной сэрэгэй алба хаагша, спортын мастер Юрий Федоров 1500 метрэй урилдаанда 3 минута 51,5 секунда саг харуулжа, бултанһаа урид фиништэ хүрэжэ ерэбэ. Спортын мастер Владимир Шевляков, мастерта кандидат Николай Петров удаадахи һууринуудта гараа. Хойто үдэрынь Ю. Федоров 5000 метртэ урилдахадаа, мүн лэ эрхимлэһэн байгаа.

Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй спортклубай инструктор, спортын мастер Ирина Зайцева 200 болон 400 метрэй зайнуудта түрүү һуури эзэлбэ.

Энэ нэмэл мүрысөөндэ хабаадаһан Эрхүүгэй областиин хүнгэн атледүүд зарим зүйлнүүдээр шалгарһан байна. Тусхайлбал, спортын мастер Юрий Миллер дүтын зайнуудта — 100 болон 200 метртэ — 10,5, 21.5 секунда саг харуулжа, илалта түйлаа. Эрэшүүлэй дунда ядро түлхилгын мүрысөөн сугларагшадай анхарал татаба. Эрхүүгэй спортын мастер Игорь Пальчиков 19 метр 24 сантиметртэ ядро түлхижэ, манай стадионой шэнэ рекорд тогтооһон байна. Буряадай багшанарай институт дүүргээд, Эрхүүгэй областьдо хүдэлжэ байдаг спортын мастер Виктор Соснин хоёрдохи һуури эзэлбэ — 18.34 метр.

Манай республикын суглуулагдамал командын залуу гэшүүд яһала һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Эхэнэрнүүдэй дундаһаа энэ зүйлөөр спортын мастерта кандидат Татьяна Виноградова илалта түйлаа — 15 метр 56 сантиметр. Гадна тэрэ 42 метр 70 сантиметртэ диск шэдэжэ, алтан медаляар шагнагдаба.

Үндэрые харайлга «спортын хатанда» дуратайшуулые хододоо һонирхуулдаг гээшэ. Энэшье удаада тус секторэй трибунада харагшад олоороо сугларһан байгаа. Эгээл тиимэһээ Буряадай багшанарай институтай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй 1-дэхи курсын студентнэр, спортын мастерта кандидадууд Е. Сафонов, О. Охота гэгшэдэй хоорондо болоһон шанга тэмсэлые амяа даран хараһан байна. Залуушуулай дундаһаа СССР-эй суглуулагдамал командада кандидадаар абтаһан Евгений Сафонов 2 метр 05 сантиметр үндэрые харайжа, үшөө дахин республикын чемпион болобо. Олег Охота 5 сантиметрээр гартажа, хоёрдохи шанда хүртөө. Зүүн Сибириин технологическа институтай студент, спортын мастерта кандидат Эдуард Сластин гурбадахи һуури эзэлбэ. Зүгөөр Эдуард утые болон гурбан алхасаар харайхадаа, илалта түйлаһан байна. Тэрэ тус тустаһь 7 метр 16 сантиметр, 13 метр 79 сантиметр үрэ дүнгүүдые харуулаа.

10.000 метр. Энэ зайда үнгэргэгдэһэн урилдаанда спортын хэдэн мастернууд хабаадаба. ЛВРЗ-гэй спортклубай тренер, спортын мастер Виктор Трунев энэ зайе 30 минута 26,6 секунда соо гаталаа. Мастерта кандидадууд Г. Черных, В. Коробейников шангай һууринуудта гараһан байха юм. Манай үнинэй спортын мастернууд В. Дербаков, Ф. Капустин гэгшэд марафоной урилдаагаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө август һарада Москвада үнгэргэгдэхэ мүрысөөндэ һорилго бэлэдхэл хэнгээ, энэ урилдаанда хабаадаһан байгаа. Эхэнэрнүүд 10 километрэй зайда һаяшагай урилдадаг болонхой. ВСТИ-гэй студентка, спортын мастерта кандидат Тамара Цой энэ зайе 36 минута 38,8 секунда соо гаталба.

Юрий Родионов болон уласхоорондын классай спортын мастер Татьяна Жигалова гэгшэд жада шэдэлгээр илаба. «Буревестник» бүлгэмэй суглуулагдамал командын гэшүүд, спортын мастер Николай Суворов, мастерта кандидат Татьяна Фетисова гэгшэд хүнгэн атлетикын олон зүйлнүүдээр тус тустаа 6805 болон 4783 очко абажа, республикын чемпионууд болоо.

Эстафетэ дамжуулгатай урилдаануудта «Буревестник» бүлгэмэй эхэнэрнүүдэй болон эрэшүүлэй команданууд илаба.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, «Буревестник» бүлгэмэй суглуулагдамал команда илажа, ресспорткомитедэй дамжуулгын кубогаар. I шатын диплОмоор шагнагдаһан байна. «Трудовые резервы» бүлгэмэй болон Улаан-Үдын гарнизоной түлөөлэгшэд шангай һууринуудые эзэлээ.

Хүдөөгэй команданууд сооһоо Сэлэнгын районой хүнгэн атледүүд шалгарба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«45-һаа 6-ень таахa» ба «36-һаа 5-ень таахa» «Спортлотонуудай» 1986 оной июлиин 6-да үнгэргэгдэһэн 27-дохи тираж.

«45-һаа 6-ень таахa»: 2 — биатлон, 5 — бүхэ барилдаан, 22 — уһа руу һүрэлгэ, 36 — уран һайханай гимнастика, 40 — городки, 42 — теннис.

«36-һаа 5-ень таахa»: 6 — дзюдогоор барилдаан, 8 — велоспорт, трек 18 — хүнгэн атлетикэ, 24 — гарай бүмбэгэ, 31 — фехтовани. (ТАСС).

МАНАЙ УЧИЛИЩИДА ҺУРАХАЯА

1986—1987 онуудай һуралсалай жэлдэ Хяагтын медицинскэ училищи фельдшерскэ отделенидэ һурагшадые абахые соносхоно.

30 хүрэтэр наһатай хүнүүд училищида абтаха. 8-дахи гү, али 9-дэхи классуудые дүүргэһэн хүнүүд 3 жэл 6 һарын хугасаа соо һураха байна. Харин дунда һургуули дүүргэгшэд 2 жэл 6 һара соо һураха юм.

Найман жэлэй һургуули дүүргэгшэдэй бүлэгүүдтэ һурахын тула июнин 1-һээ июлиин 31 болотор мэдүүлгэ бариха хэрэгтэй.

Оролгын шалгалтанууд августын 1-һээ 20 болотор ород хэлээр (диктант), математикаар (сээжээр) үнгэргэгдэхэ.

[illegible]

086 түхэлэй медицинскэ справка, 3х4 сантиметрэй хэмжээнэй дүрбэн фотокарточка, ажалай дэбтэрһээ

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Үбһэшэдые саг яаруулна» — түрүү бэшэг. Үбһэ хуряалгын үдэр үдэрэй дэбтэр — суглуулбари. Тэжээл бэлэдхэгшэдэй анхаралда. «Консервантну уды е шадамараар хэрэглэгты» — В. Бекетовагай статья: Франциин президент Советскэ Союзда ерэбэ.

Хоёрдохи хуудаһанда. Фермэнүүдые хүсэд хүрэхэ тэжээлээр хангаха. «Һуралсалай ажахыда абтаһан һургаалнууд» — Н. Дегтяревой статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Барилгын отрядууд хүдэлмэреэ эхилээ» — А. Бутюговой статья. «Ендэр дээрэ — классика» — О. Куницынай статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Спортын һонин, соносхолнууд.

Сэнхир экран

Москва. 9.00 — «Время». 9.45 — Мультфильмнүүд. 10.10 — Баримтата фильм. 10.40 — «Дуунууд». 11.25 — «Аяншалагшадай клуб». 12.25 — Шэнэ һонин (12.30 хүрэтэр). 15.30 — Шэнэ һонин. 15.50 — «Эрдэм ба ажалай нүхэсэл» — баримтата фильмүүд. 16.35 — Жюль Вернын геройнууд. «Капитан Немо» — 3 серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 18.00 — «Призвание». Залуушуулай моодо гаргагшад.

Улаан-Үдэ. 18.30 — Киноочерк. 18.40 — Арадай хиналтын экран. ЛВРЗ-гэй арадай хиналтын коллективэй тоссоото-һунгалтын конференциһээ репортаж. 19.25 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

Улаан-Удэ. 20.00 — «Харилсаан». Загарайн ба Иволгын районуудай залуушуулай команданууд уулзалга. 20.50 — Киноочерк.

Москва. 21.00 — «Һайн хүсэл эрмэлзэлэй наадануд». Хүнгэн атлетикэ. 22.00 — «Время». 22.35 — «Һайн хүсэл эрмэлзэлэй наадануд». Хүнгэн атлетикэ. Велоспорт (трек). 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00 — «Һайн хүсэл эрмэлзэлэй наадануудай» дневник (00.20 хүрэтэр).

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:
ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-2[illegible], 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95 отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ле[illegible]
Н-03548. Заказ № 158. Индекс